

Engumba ya Maine

**Mibeko ya Program ya Bokitisi Talo ya
Bobateli ya Mwana**

10-148 CODE YA MIBEKO
YA MAINE MOKAPO 6

Departema ya Kolongono mpe ya Kosunga Bato
Biro ya Misala ya Bana mpe ya Mabota
11 State House Station
Augusta, Maine 04333-0011

10	DEPARTEMA YA KOLONGONO MPE YA KOSUNGA BATO
148	BIRO YA MISALA YA BANA MPE YA MABOTA
Mokapo 6	MIBEKO YA PROGRAM YA BOKITISI TALO YA BOBATELI YA MWANA

MITO YA MAKAMBO	LOKASA
MALOPA YA EBANDELI.....	4
SEKTIO 1: Ndimbola.....	4
SEKTIO 2: Program ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana.....	13
SEKTIO 3: Makoki.....	14
A. Makoki ya Mwana.....	14
B. Makoki ya Moboti Azanga Ndako.....	14
C. Makoki ya Mbongo ya Moboti.....	15
SEKTIO 4: Motango ya Kozela.....	25
SEKTIO 5: Bokitisi Talo ya Bobateli Bana.....	26
SEKTIO 6: Talo ya Moboti.....	26
SEKTIO 7: Kokoma Nkombo.....	28
A. Ngonga ya Kokoma Nkombo.....	28
B. Ngonga ya Kokoma Nkombo.....	29
C. Elandeli ya Kesi ya Klia na Misala ya Kobatela Bana.....	29

D. Kozanga ya Mwana.....	29
SEKTIO 8: Kobatela Makoki Ya Moboti.....	29
SEKTIO 9: Makoki ya Mosali ya Bobateli ya Mwana mpe nini Esengelami	30
SEKTIO 10: Bosukisi Mosala.....	40
A. Moboti Azali Kosukisa Misala ya Bobateli ya Bana.....	40
B. Departema asukisi Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana mpona Moboti.....	41
C. Liyebisi ya Bosukisi.....	42
SEKTIO 11: Faktire mpe Kofuta.....	43
SEKTIO 12: Lifuti ya Malamu Te.....	45
A. Lifuti ya Ndambo mpe Lifuti ya Koleka.....	45
B. Kofuta Ndambo.....	45
C. Kofuta ya Koleka.....	45
D. Mabunga oyo Esalemi na Baboti na Babateli.....	46
SEKTIO 13: Boyoki ya Administratio.....	50

MALOPA YA EBANDELI

Departema ya Kolongono mpe ya Kosunga Bato (DHHS) ezali biro ya monene na mokumba ya liboso mpona Bokitisi Talo ya ebongiseli mpe litambwisi ya kobatela Mwanaa na mbongo ewuti na Fonds ya Liboke ya Developema mpona Kobatela Bana.

Fonds ya Kobatela Bana mpe ya Developema (CCDF) ya Liboke ya Mibeko ya 1990, ebongisami, 42 U.S.C. § 9858b(b)(1)(A), (Mibeko) esengi Biro ya Monene mpona “kotambwisa, kolandela to kasala na babiro misusu ata soki ezali ya gouvernema te” mpona bongo bakozwa. Mitindo ya 45 C.F.R. § 98.11 elobi ete, lisusu na “mokumba ya monene” mpona litambwisi ya program, esengeli Biro ya Monene (kati na misala misusu) bapusa mibeko mpe mitindo oyo esengeli etambwisa program ya administratio ya CCDF.

SEKTIO 1: NDIMBOLA

1. **Administratio mpona Bana na Mabota (ACF)** elingi koloba divisio oyo ya Departema ya Etats-Unis mpona Kolongono mpe ya Kosunga Bato. ACF ezali kopusa bolamu ya ekonomi mpe mpona mabota, Bana, bato nyonso mpe bigumba bafanda malamumu. Mona: <https://www.acf.hhs.gov/>.
2. **Boyoki ya Administratio** elingi koloba ngonga oyo Boyoki ya Administratio ezali kosalema kati na mibeko ya, 10-144 C.M.R. ch. 1. Mona: <http://www.maine.gov/sos/cec/rules/10/chaps10.htm#144>.
3. **Kosala likambo mususu** elingi koloba ngonga oyo esengelaki likambo moko esalema kasi esalemi te to esalemi malamumu te. Esengeli kopesa Baboti Liyebisi na ngonga ya malamumu. Lisungi ekotikala te kozala Ngonga ya Mbano, soki ekateli ezali kozela Boyoki ya Administratio.

 “Ngonga malamumu” elingi koloba ete batindaki liyebisi na email kati na mikolo zomi na mibale (12) ya manaka liboso ya kobongwana makambo ya sika: mikolo zomi (10) ya liyebisi, mpe mikolo mibale (2) ya manaka mpona kotinda mail.

 “Malamumu” elingi koloba makomi ya liyebisi oyo ezali na:
 - a. Ekateli ya likambo nini Departema elingi kosala;
 - b. Ntina nini elingi kosala likambo yango;
 - c. Mi(mo)beko oyo ezali elongo moko na nini balingi kosala; mpe
 - d. Ndimbola ya ntina ya mibeko ya Boyoki ya Administratio.
4. **Mabunga ya Biro ya Administratio** elingi koloba mabunga oyo esalemi na Departema.

5. **Revenu Net** elingi koloba net ya lifuti ya mosolo ya mobongo sanza nyonso ata soki balongoli oyo: depreciation, epuisema, liboso ya mbula ya liboso ya mobongo baperte, ata mpe bampako ya mboka na ya leta.
6. **ASPIRE** elingi koloba program ya komibongisa mpona mosala, mpona komindima, mpe kotikala na mosala.
7. **Biloko** elingi koloba bozwi oyo ezali na bandako mpe biloko bato bazali na yango.
8. **Bana ya Likama** elingi koloba Bana oyo Departema ya Kolongono mpe ya Kosunga Bato mpe Biro ya Lisungi ya Bana mpe Mabota mpona Mwana azali na Bobateli.
9. **Mokanda ya Mbano** elingi koloba mokanda oyo eyebisi Moboti mpe Mosungi baponi makambo ya Mbano ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana, ngonga nini bazwaki mbano, mpe talo oyo Moboti bakofuta.
10. **Ngonga ya Mbano** elingi koloba ngonga oyo eleki te basanza zomi na mibale (12) lokola esengelami na mibeko ya leta (45 C.F.R. §98.21), ngonga endimami na Departema, mpona makoki ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana.
11. **Bobateli mpe Kozala na Bobateli** elingi koloba Bana oyo bazali kobatelama mpe bazali na bobateli ya Departema to na Ekolo Endimami na Leta.
12. **Mosali ya Kesi** elingi koloba mosali ya Departema to ya Ekolo Endimami na Leta, oyo bazali na mokumba ya kolandela mpe kopesa lisungi ya bakesi mpona Bana ya Likama, Bana bazali na Bakesi ya Bobateli ya polele, mpe Bana ya kobatela mpe na Bobateli ya Departema.
13. **Mwana** elingi koloba moto oyo azali na; nse ya, mibu ya bamposo motoba (6), azali naino nse ya mibu ya bambula zomi na misato (13), kasi soki kaka kati ya makoki ya basanza zomi na mibale (12); to Mwana oyo azali na Bamposa ya Sipesiale.
14. **Fonds ya Kobatela Bana mpe ya Developema (CCDF)** (45 C.F.R. § 98 and 99) ezali mpa na oyo Esengeli, CCDF ya Nkuku, CCDF ya Kobakisa, Kotinda Mbongo ya TANF, mpe fonds ya Leta oyo ezali mpona Leta ekokisa makasi ya ezali kopesama. Mona: <https://www.acf.hhs.gov/occ/resource/child-care-and-development-fund>.
15. **Centre ya Kobatela Bana** ezali esika oyo Departema epesi licence mpona ete Mosali ya Kobatela Mwana akoka kopesa Lisungi ya Bobateli ya Bana, ngonga esengeli na mokolo, mpona Bana zomi na misato (13) to koleka.
16. **Esika ya Kobatela Bana** elingi koloba esika oyo Departema epesi licence mpona ete Mosali ya Kobatela Mwana akoka kopesa Lisungi ya Bobateli ya Bana, ngonga esengeli na mokolo, mpona Bana misato (3) kasi koleka te Bana zomi na mibale (12).

17. **Mosali ya Kobatela Bana** elingi koloba Mosali oyo akoki kozwa bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana kati na mibeko oyo, mpe oyo akoki kozala Mosali ya Bobateli ya Mwana oyo azali na licence ya Maine ewuti na Divisio ya DHHS ya kopesa licence ya mibeko, Mosali ya Bobateli ya Mwana oyo azali na licence ya DHHS ya New Hampshire ewuti na Unite ya Kopesa Licence ya Bobateli Bana, to Licence ya sipesiale ya Bobateli ya Bana lokola endimbolami kati na mibeko oyo.
18. **Lisungi ya Kobatela Bana** elingi kokola bobateli oyo Mosali ya Bobateli ya Mwana apesi na Mwana oyo akokani.
19. **Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana** elingi koloba lisungi ya mbongo mpona mabota oyo bazali na bo(mi)solo nse ya oyo esengelami mpe bagroupe misusu, oyo bazali kati ya lisungi; mpe baoyo bakoki kofuta mpona Centre/Esika ya Lisungi ya Bobateli Bana oyo Departema epesi licence, licence ya Departema ya Bobateli ya Bana mpona Libota, Program ya mokuse, Mosali ya Bobateli ya Bana oyo azali na licence ya DHHS ya New Hampshire ewuti na Unite ya Kopesa Licence ya Bobateli Bana, to Licence ya sipesiale ya Bobateli ya Bana na Ndako, to licence ya sipesiale mpona Moto ya Libota azala Mosali ya Kobatela Bana.
20. **Bokitisi ya Lifuti ya Bobateli ya Bana** elingi koloba talo oyo Departema atye, na kotalela Batalo Ezali na Zando, kasi kolongola talo ya Moboti, na oyo Moboti bafuta ezali nde Departema moto ekopesa Mosali ya Bobateli ya Mwana lifuti soki Mwana akokani mpona bobateli, soki mpe Mosali ya Bobateli ya Mwana mpe na Moboti bamoni ete Mwana akokani.
21. **Misala ya Kobatela Bana (CPS)** elingi koloba misala ya kesi epesami na Departema mpona Bana kati ya bonyokwami to bosundelo ya mabota. Kati ya mibeko oyo maboto mpe Bana na likambo oyo bakokani mpona Misala ya Kobatela Bana (CPS): Bana na Likama, Bana oyo bazali na Bakesi ya Libateli ya Polele, mpe Bana ka kobatela oyo bazali na Bobateli.
22. **Mwana na Bamposa ya Sipesiale** elingi koloba Mwana oyo azali na mibu zomi na misato (13) to nse mpe oyo bamoni ete mpe mikanda ya bato ya mayele elakisi ete ye azalai “mwana na bibosono” lokola elobelami na sektio 602 ya Mibeko ya Bato Bazali na Bibosono (20 U.S.C. § 1401); ye nde akokani mpona lisungi ya liboso kati ya Partie C ya Mibeko ya Bato Bazali na Bibosono (20 U.S.C. §§ 1431, *et seq.*)); akokani mpona lisungi kati na sektio 504 ya Mibeko ya Kozonga Malamu 1973 (29 U.S.C. § 701); ekokani na ndimbola ya bibosono kati na Mibeko ya Amerik ya Bibosono ya 1990 (ADA) (42 U.S.C. § 12102); oyo emoni basusu na likama ya kolongono mpe/to ya bokoli nsima ya Mikakatano ya Biologie na Mbotama, mpe/to nsim aya Esika ya Likama, kasi esuki te na Kozanga Ndako, monyokoli mpe/to bosundelo, pwazon ya kubele, mpe bankisi ya zemi to komela masanga ntango ya zemi; to mpona Mwana azali na mibu zomi na misato (13) mpe mibu zomi na mwambe (18), mpe oyo azali na, bibosono ya nzoto to ya mayele oyo akoki tekomicipa, to oyo esengeli ekengelo ezala.

23. **Komisaire** elingi koloba Komisaire ya Departema ya Kolongono mpe ya Kosunga Bato; nguya mpe mikumba ya komisaire elobelami awa 22-A M.R.S.
24. **Departema** elingi koloba Departema ya Maine ya Kolongono mpe ya Kosunga Bato
25. **Bondimi ya Departema** elingi koloba bondimi oyo CCDF ya Leta to biro mosusu epesi na Administratio ya Bobateli ya Bana.
26. **Program ya Eteyelo** elingi koloba program oyo esengeli mpona kosilisa lekol secondaire mpona kozwa diplome, program ya Examen ya Makoki ya Lekol Secondaire (HISSET), to batest misusu oyo Departema emoni esengeli, program ya vaccance oyo Departema endimi; to program ya licence soki moto asilisi lekol secondaire oyo Moboti bazali na bapoints mpona kozwa diplome ya licence, to nyonso mosusu Departema emoni Endimi. Baboti bakoki koyaka kotya nkombo to bakoki kosala yango na internet. Baboti oyo bazali kotanga na Program ya Nivo ya kozwa Licence to Doktora bakoki te kondimama na Bokitisi Talo ya Bobateli Bana.
27. **Ebongiseli ya Mbalakata** ezali mokanda oyo elobeli makambo oyo Mosali ya Kobatela Bana akosala mpona kozala na Ebongiseli ya Mbalakata soki likambo ya Mbalakata ekoyi.
28. **Mosali** elingi koloba moto azali kozwa mwa eloko mpona mosala lokola lifuti ekoki kozala: mbongo, salaire, komisio, talo, to babongo mike ya kobakisama, mpe/to lifuti nsima ya koteka eloko.
29. **Libota** elingi koloba Mwana mpe bato misusu ate mpe/to ya libota te kasi mo(mi)kolo oyo bazali kofanda esika moko mpe bazali na bozalani oyo na leta emonana ete bazali na bozalani ya makila moko na Mwana, na libala, nzela ya adoptio, to bozalani endimami na leta; to Mwana na mokolo azali kobatela ya bazali kati na boyokani ya Moboti to ya Mobateli.
30. **Bobateli Bana na Libota** elingi koloba Mosali ya Bobateli ya Mwana oyo azali na licence ya kopesa Bobateli ya Bana ngonga nyonso na mokolo, mpona Bana misato ti zomi na mibale (3-12) mpona Bana oyo bazali te Bana ya Mosali ya Bobateli ya Mwana.
31. **Mitindo ya Leta mpona Babola** elingi koloba motango ya bosolo oyo epesami na U.S. Departema ya Kolongono mpe ya Kosunga Bato (HHS). Motango ya bobola mpona leta ezali mpona kotalela makoki ya bosolo mpona bagrop misusu mpe mbano bakoki kozwa. Mona: <https://aspe.hhs.gov/poverty-guidelines>.
32. **Ekolo Endimami na Leta** elingi koloba Ekolo ya Penobscot, Ekolo ya Passmaquoddy, Bisika ya Micmacs na Aroostok, Bisika ya Maliseets na Houston, mpe Baekolo nyonso ya Mboka ya Amerik, bigumba, Banatio, mpe bagroup misusu to bato oyo bakokani mpona proram ya lisungi ya sipesiale oyo epesami na Bato ya Mboka ya Etats-Unis na Amerik mpona ete bazali Bamerikain ya Liboso na Mboka.

33. **Bobateli ya Lokuta** elingi koloba lisungi epesami na Mwana ya Kobatela na Bobateli oyo esengeli epekisa ye akota to azwama na Bobateli, kati ya ebongiseli na Departema mpe na moto mosusu azali te na libota, adoptio, libala, to azali na bozalani ya ntina te na Mwana oyo akoki kozwa mokumba ya kozala moto ya bozalani ya libota ya Mwana.
34. **Ndako ya Bobateli** elingi koloba esika ya kofanda oyo Libota moko ezali kopesa nini esengeli mpona bobateli ya Bana oyo bazali na bobateli na bango.
35. **Likambo ya Malamu** elingi koloba soki makoki oyo esalemi: soki Moboti alibi ete Mwana abotamaki nsima ya incest to basangisaki nzoto na ye na makasi; moboti alobi ete boyokani ya koyeba tata ya Mwana ekopusa ye na motungisa ya nzoto mpe ya motema, to mpona Mwana to Moto ya Libota azali kopesa bobateli; to mikanda ya kozwa Mwana na adoptio ezali naino na tribinal.
36. **Kotelema Malamu** elingi koloba ntango Moboti apesi Mosali ya Bobateli ya Mwana oyo azali na mikolo ya liyebi zomi na mibale (12) na manaka lifuti to bafuti mikolo zomi na mibale (12) nyonso.
37. **Revenu Brut** elingi koloba motango nyonso ya mbongo, lifuti to lifuti te, kasi oyo esi ezwami, to oyo ezali koyaka, na bato nyonso ya libosa na ngonga oyo bazali na makoki ya mbano. Revenu Brut emonanaka liboso ya kolongola bambongo misusu (lokola bampako, bampako ya securite social, ebongiseli ya kolongola mbongo, insurance, kofuta unions, etc.) Revenu Brut ekomona te babongo mike ya matomba oyo ezwami na mosala. Revenu Brut ezali Mbongo nyonsi ya Net oyo moto nyonso na Libota amemi.
38. **Mobateli** elingi koloba moto oyo tribinal apesi makoki ya kobatela mpona mwa ngonga moke to ngonga molai.
39. **Batoli ya Kolongono mpe ya Libateli** elingi koloba mitindo ya ndamo esengami kati ya mibeko oyo mpona kozala bomoko na libateli, kolongono mpe bolamu ya Bana.
40. **Moyoki** ezali moto oyo Boyoki ya Departema ya Boyoki ya Administratio oyo azali na mokumba ya kotalela bilembeteli ya likambo oyo bamemi liboso na ye mpona koyoka mpe, na bondimi ya komisaire, akoki kopesa ekateli ya nsuka na nkombo ya biro to akoki kopesa komisaire azwa ekateli ya nsuka ya biro soki esengeli.
41. **Kozanga Ndako** elingi koloba Baboti to Bana oyo bazangi esika moko, ya kofanda ntango nyonso, to ya kofanda na butu; mpe bazali kokabota ndako na bato misusu mpona ete bazali na ndako lisusu te, nsima ya mpasi ya ekonomi, to ntina misusu; to bazali kofanda na bamotel, bahotel, to bisika ya kampuni mpona ete bazangi esika ya malamau ya kofanda; to bazali kofanda na bandako ya bato bazali na mbalakata; bazali na lepital, bazali kozela Ndako ya Bobateli; to bazali kolala libanda babutu nyonso to bazali na esika oyo ezali te mpona kolala to kofanda; lokola kofanda kati ya motuka, kolala na balabala, na babatima ekufi, bandako ya kosundela, bastatio ya bis to ya train, to bisika misusu ya lolenge wana, to bzali Bana bawuti bamboka misusu (lokola endimbolami na sektio 1309 ya Mibeko ya Eteyelo ya Primaire mpe ya Secondaire ya 1965, 20 U.S.C. ch.70) lokola esengami na mibeko ya leta (45 C.F.R. § 98.41).

42. **Mwana Bebe** elingi koloba Mwana oyo azali na mibu ya bamposo motoba (6) to ti na mibu ya basanza zomi na mibale (12).
43. **Bobateli ya Mosali ya Bobateli ya Mwana Ndako** elingi koloba Mosali ya Bobateli ya Mwana oyo esengeli te azala na licence kasi azala na mibu zomi na mwambe (18) to koleka, azala moto ya Maine, mpe azali kopesa bobateli na kati ya ndako ya Bana ya Bobateli na Bana mibale (2) kasi eleka te.
44. **Program ya Fomatio ya Mosala** elingi koloba kotanga, koyekola na mosala, mpe nyonso Departema Endimi lokola program ya kolendisa makoki mpe boyebi ya moto mpona koluka kobanda mosala.
45. **Bobatela ya moto ya Libota** elingi koloba lisungi ya Bobateli ya Bana epesami mpona kopekisa Bana bakota na Bobateli kasi esengeli esalema na Departema mpe moto nyonsi azali kati ya libota elongo moko na 22 M.R.S elongo moko na § 4002(9-B).
46. **Bozangi Licence ya Bobateli ya Bana** elingi koloba Mosali ya Bobateli ya Mwana oyo esengeli te azala na licence mpona kopesa lisungi ya Bobateli ya Bana mpona Bana mibale (2) kasi koleka te, mpe esengeli azala na mibu zomi na mwambe (18) to koleka, azala moto ya Maine, mpe azali te kofanda na ndako.
47. **Bato ya Maine** ezali Moboti oyo azali na ndako ya kofanda libela na Maine to azali na esika oyo alingi kozongela. Kofanda na Maine, ezali ti, ndako ya libela ya sika ekozwama. Mikanda ya bato bazali kofanda na Maine esengeli ezala na adresi ya ndako esika Moboti bazali kofanda to moko to mingi ya oyo: mikanda ya moto ya Maine azali kofuta mpako ya mbula oyo eleki na ngonga malamumu ya Misala ya Bosolo ya Maine mpe elakisi esika wapi na Maine bazali kofanda, licence ya Maine ya kokumba motuka, ID ya Leta ya Maine, mikanda ya registrema ya Maine, Licence ya sika ya koboma nyama/kolobo mbisi, mikanda elakisi azali Mwana kelasi na lifuti ya Leta, to verificatio nyonso endimami na Departema.
48. **Talo ya Zando** elingi koloba Bokitisi ya Lifuti ya Talo ya Bobateli Mwana mpona kofuta Mobateli ya Bana oyo azali kopesa lisungi ya bobateli.
49. **Kotalela Makambo Mabe** elingi koloba likambo oyo moto asali mpona kozwa lisungi eyo esengeli te ye azwa.
50. **Mosala ya Butu** elingi koloba kosala mosala na bangonga kati ya 12h ya minuit to 6h ya ntongo.
51. **Bongwana ya Ngonga Molai** elingi koloba bosukisi ya mosala to kokende Fomatio ya Mosala to ya Program ya Eteyelo oyo epesami. Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana ekolandelama lokola ekomami na Mokanda ya Mbano, mpona ngonga ya bamposo zomi na mibale (12) nsima ya kosukisa mosala to kosukisa kokende Fomatio ya Mosala to ya Program ya Eteyelo. Ngonga ya bamposo ya zomi na mibale (12) ebandaka mokolo ya liboso oyo Moboti azali lisusu te na Fomatio ya Mosala to na Program ya Eteyelo,

52. **Liyebisi ya Bosukisi** elingi koloba mikanda oyo epesami na Moboti mpe Mosali ya Bobateli ya Mwana mpona koyebisa bango bosukisi ya Bokitisi Talo ya Bobateli Bana.
53. **Bobateli ya Bangonga Libanda ya oyo Esengelami** elingi koloba Lisungi ya Bobateli oyo bapesi kati ya bangonga 6h ya pokwa ti 6h ya ntongo na mikolo ya nsuka ya mposo.
54. **Biro ya Mabota ya Lipanda (OFI)** elingi koloba Biro ya Leta oyo ezali kati ya Departema oyo ezali kososola makoki ya mosolo mpona Bokitisi Talo ya Bobateli Bana.
55. **Biro ya Lisungi ya Bana mpe Mabota (OCFS)** elingi koloba biro ya Leta kati ya Departema oyo ezali kososola makoki ya mosolo mpona Bokitisi Talo ya Bobateli Bana.
56. **Kesi ya Polele mpona Libateli ya Bana** elingi koloba likambo oyo Libota ezali kobongisa na Departema ya kosala makambo ya malamumu mpona Bana, oyo ekoti na ebongiseli ya libateli ya Mosali ya Kesi, to mpona Mwana bapesi bobateli ya Mwana mpona mwa ngonga mokuse to ngonga molai. Mpona kozwa Bokitisi Talo ya Bobateli Bana, esengeli ete Mabota oyo bazali na Kesi ya Polele mpona Libateli ya Bana balobelama na Departema ya Bobateli ya Bana to na Ekolo Endimami na Leta.
57. **Kofuta Mingi** elingi koloba ntango mbongo bafuti eleki lifuti oyo esengeli kofuta mpona Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana soki batangaki motanga ya makambo ya lapolo malamumu, baverifie yango, mpe basalelaki yango na ngonga malamumu. Kofuta Mingi ekoki kosalema soki bataleli makambo mabe, mabunga ya Biro ya Administratio, to ma(li)bunga ya Moboti to ya Mosali ya Bobateli ya Mwana.
58. **Moboti** elingi koloba moto ya moboti oyo azali na makila moko na Mwana, bozalani ya libala, to adoptio, to mobateli andimami na leta to bato misusu kati na boyokani ya kozala Moboti oyo bazali naino na Lotomo ya Bana.
59. **Talo ya Moboti** elingi koloba talo oyo Departema esengi Moboti bafuta Mosali ya Bobateli ya Mwana soki Moboti balingi kokabola mokumba ya kofuta Mosali ya Bobateli ya Mwana kati na Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana.
60. **Bondimi ya mosali** elingi koloba boyokani kati na Mosali ya Bobateli ya Mwana na Departema oyo elobi lolenge nini Mosali ya Bobateli ya Mwana akozwa lifuti ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana oyo ya Departema.
61. **Ntina ya Likambo** elingi koloba ntina oyo Departema amoni ekokani mpona Mwana atik akozala na program ya bobateli ya Bana, ekoki kozala kasi esuki te na: Mikolo ya congé ya etuka/leta; mikolo ya congé ya baboti; mopepe mabe ezali mokolo ya neige ntango biteyelo ya mboka ezalaka ya kokanga; mwana azobelato moto moko ya libota ya pembeni azobela; rendez-vous; mikakatano ya transport oyo esali ete moboti akoka te komema mwana nae sika ya kobatela ye; baviziti ya mabota: Makambo ya mbalakata na Libota, mpe, kasi esuki te na, chirurgie, kokende lepital, aksida; to likambo mosusu ya monene oyo ekoyeli Libota, kasi esuki te na moto, mipepe makasi, to baksida.

62. **Ngonga Malamu ya Kotanga** elingi koloba bangonga ya kobakisa na lisungi ya kobatela Mwana oyo Departema mpe Moboti bamoni esengeli soki Mwana azali na bamposa ya sipesiale, ngonga yango esengeli ezali katikati ya bakelasi, mpe elandelama na mibu ya Mwa(ba)na.
63. **Program ya Kosakana** elingi koloba lisungi oyo epesami mpona bobateli ya Mwana kasi esengeli te licence ezala.
64. **Lolenge ya Kozongisa Mbongo** elingi koloba kozongisa mbongo oyo bazali kofuta Mosali ya Bobateli ya Mwana bamposo nyonso mibale mpona Bobateli.
65. **Mosali ya Bobateli ya Bana kati nna Libota** elingi koloba moto ya libota oyo azali na licence ya Bobateli ya Bana te, lokola bakoko, bakoko ya bakoko, tata mwasi, to noko to bandeko ya Mwana soki bazali kofanda esika mosusu, kasi moto yango azala na mibu zomi na mwambe (18) to koleka, mpe azala moto ya Maine oyo akoki kopesa bobateli na Bana kasi eleka Bana mibale (2) te.
66. **Libunga Mosusu** elingi koloba ntango bafaktire ya kofuta Mosali ya Bobateli ya Mwana mpona Bobateli ya Bana ezali kati ya basanza motoba (6), kasi efutamaki te na ngonga esengelaki, mpe/to lifuti ezalaki moke mpe/to oyo esengelaki te na bomoko na lisungi Departema epesaki mpona Mosali ya Bobateli ya Mwana.
67. **Kofanda Na** elingi koloba ntango Mwana azali kofanda na Moboti oyo azali na ndako ntango nyonso mpona Mwana
68. **Mabota Misusu** elingi koloba ba(mo)to oyo azali kopesa Bobateli ya Bana to azali na bobateli ya Mwana. Mabota misusu ezali bato lokola baboti ya kobatela Bana, bato bapesi mokumba ya tribinal ya kobatela Bana, baboti ya adoptio, mpe bato misusu ya libota monene ya Mwana. Mona: <http://legislature.maine.gov/statutes/22/title22sec4002.html>.
69. **Mibu ya Retraite** elingi koloba moto oyo azali ata mwa na mibu ntuku motoba na mitano (65) mpe azali lisusu kosala te. Mona: <https://www.ssa.gov/agency/glossary/>.
70. **Makambo ya Makama** elingi koloba makambo ya moto, ya engumba mpe/to ya esika azali kofanda oyo ematisi makoki ya kotya Mwana na likama ya monyokoli to esundelo.
71. **Lolenge ya Kolala Malamu**, “Kolala malam”, elingi koloba ngonga oyo Baboti to Babateli bazali kopusa Mwana bebe alala na mokongo mpona kopekisa likama ya syndrome ya Kufa ya Bana ya Mbalakata (SIDS) to makama misusu ya kokufa ya Mwana.
72. **Kozala na Mobongo** elingi koloba moto oyo azali kosala mobongo na ye moko mpona kozwa mosolo oyo eleki ndelo ya lifuti ya Maine mpona bamposo minei (4) liboso akokana mpona bokitisi.

73. **Kokabola Bobateli** elingi koloba ntango baboti mibale (2) bazali kokabola bobateli ya Bana na bango.
74. **Administratio ya Leta mpona Bobateli ya Bana** elingi koloba mosali ya Departema oyo azali na mokumba ya kopesa fonds ya CCDF.
75. **Lifuti ya Mwa Bongo ya Leta (SMI)** elingi koliba mbongo oyo ekabolami kati na bagroupe mibale ya Leta (2), ndambo (1/2) oyo mosolo ezali ya koleka, mpe ndabo (1/2) oyo mosolo ezali ya ndabo.
76. **Mwana Kelasi** elingi koloba moto oyo Moboti atye nkombo mpona Eteyelo, Program ya Fomatío ya Mosala, to koyekola mosala na Bisika ya Maine.
77. **Syndrome ya Mbalakata ya Kufa ya Mwana** elingi koloba kufa ya Mwana ya mbalakata ntango mwana azali kolala.
78. **Molakisi** elingi koloba moto oyo azali kosala mosala ya Bobateli ya Bana mpona lifuti mpe kati na mikumba na ye esengeli ye alaksisa Bana, litambwisi, mpe makambo misusu ya kosala na groupe, to asungi Molakisi to Mokonzi ya Balakisi ngonga ya kolendisa mayele, bozalani, bamposa ya mitema mpe bokoli ya nzoto ya Bana
79. **Mbongwana ya Ngonga Mokuse** elingi koloba ntango nyonso oyo Moboti azali na mosala te mpona ntina oyo Departema endimi, yango ekoki kozala kasi esuki te na: Kobela ya Moboti/Mbotama ya Mwana; mposa ya kozala wana mpona kokipa moto ya Libota azali kobela; bosukisi nyonso ya mosala mpona basali oyo bazali kosala bangonga nyonso te ya manaka; bavaccance ya Bana kelasi to bopemi ya moboti azali kolandela Program ya Fomatío to Program ya Eteyelo; kokitisa bangonga ya mosala, fomatío, to bazheure ya eteyelo, kasi ata soki moboti azali naino kosala mosala to azali kati ya Program ya Fomatío to Program ya Eteyelo.
80. **Bozangi Endimami te** elingi koloba ntango Mwana azali te ba Bisika ya Kobatela Bana mpona mikolo mibale (2) ya sanza moko na manaka mpe ntina yango ezali ya ntina mingi te to Departema endimaki te ye azanga mikolo wana.
81. **Lifuti ya Ndambo** elingi koloba ntango moboti to Mosali ya Bobateli ya Mwana akoki te kozwa lisungi nyonso ya lifuti oyo esengeli moboti to Mosali ya Bobateli ya Mwana na bobateli azwa nsima ya mabunga ya Biro ya Administratio to mabunga mosusu ewuti na Moboti to na Mosali ya Bobateli ya Mwana.
82. **Kozala na Mbongo Moke** elingi koloba ntango Revenu Brut to Revenu Net ekokani, na monene ya Libota, mpe eleki te nkama moko ya (100%) ya Mitindo ya Leta mpona Babola
83. **Motango ya Kozela** elingi koloba motango oyo ezali na nkombo ya bato nyonso bakokani mpona lisungi.

SEKTIO 2. PROGRAM YA BOKITISI TALO YA BOBATELI YA MWANA

- A.** Program ya Maine ya Kokitisa Talo ya Bobateli ya Mwana ezali na administratio ya bafonds ewuti na Fonds ya Liboke ya Developema mpona Kobatela Bana, fonds ya leta, mpe na bafonds misusu ya leta. Ntina ya Program ya Bokitisi Talo ya Bobateli Mwana ezali kopusa makoki, makoki ya kofuta, mpe lolenge lisungi ya Kobatela Bana ezali kopesama. Mpona komatisa boponi ya mabota mpona kokoka kofuta bobateli ya Mwana, Maine ezali na system ya lisungi ya mbongo mpona mabota oyo bazali na mbongo te mpe bagroup emisusu ya baklia soki basaleli Bokitisi Talo ya Bobateli Bana.
- B.** Administratio ya Program ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana na Maine ekosalema na Departema.
- C.** Esengeli Departema atya elembo ya mokanda ya nkuku oyo ekowuta na Departema.
- D.** Departema ekopesa mbongo na lolenge moko oyo lisungi ekotambola mpona basanza 12 mpe ekoki kolandelama soki baboti bakokani kaka mpe bafonds ezali naino.
- E.** Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana ezali soki mbongo ezali mpe elingi koloba te ete moto to libota nyonso akoki kozwa alisungi kati ya Program yango.
- F.** Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana ezali te boyokani to mbongo ya boyokani na Mobateli, kasi ezali lisungi ya Baboti.
- G.** Bokitisi moko te ya Bobateli Bana ekofutama na Moboti to na lisungi ya bobateli to na lisungi misusu oyo epesami mpona Bobateli ya Mwana.
- H.** Soki ekokani, Baboti bakoki kopona Bobateli ya Bana na bango.
- I.** Kasi ekoki kosalema te soki tribinal esengi ndenge mosusu mpe epekisi baboti bakutana to bazwa bobateli, soki esengeli baboti mpe Babateli ya Bana bazala na Bana kaka mpona mwa ngonga mokuse ntango nyonso Bana bazali na Mosali ya Bobateli ya Mwana.

SEKTIO 3: MAKOKI

A. Makoki ya Mwana mpona Mwana akokana mpona Bokitisi Talo ya Bobateli Bana, esengeli ngonga ya makoki Mwana akokana na oyo esengeli:

1. Afanda na Libota oyo Revenu Brut ekoki te koleka ntuku mwambe na mitano (85%) ya Lifuti ya Mwa Bongo (SMI) mpona Leta soki totaleli mpe monene ya Libota. SMI ewuti na motango ya SMI oyo ya Biro ya Recensement, for monene ya Libota moko;
2. Kofanda na Libota oyo Biloko ya Libota ekoki te koleka \$1,000,000 (lokola elobami na Baboti);
3. Zala na nationalite ya U.S, to “moto bandimi afanda na mboka” lokola elobelami na 8 U.S.C. §1641 to endimbolami na 8 U.S.C. § 1359. Kaka bati ya mboka na Bana ya bimigrant, bato bakoki kozwa lisungi ya Bokitisi Talo ya Bobateli Bana. Baboti oyo bakoki te kolakisa mboka nini Mwana awuta bakoki te kozwa lisungi ya Bobateli ya Bana mpe bakokani te mpona Bokitisi Talo ya Bobateli Bana.
4. Bazali kofanda te na Moboti oyo emonani ete ntango mosusu basosolaka makambo malamau te nde yango batikali te kozwa lisungi ya Leta to ya Mboka;
5. Azali kofanda na moboti oyo azali moto ya Maine;
6. Esengeli Mwana azala, mwa na mibu ya bamposo motoba (6); nse ya mibu zomi na misato (13); oyo akokisi kaka mibu zomi na misato (13) kati ya ngonga oyo akokani mpona lisungi; to azali na mibu nse ya zomi na libwa (19) mpe akokani mpona lisungi ya Bana na Bamposa ya Sipesiale lokola elobami na mibeko oyo; to ezali naino kati ya esosolami ya tribinal; mpe
7. Azali kofansa na Ba(mo)boti oyo azali na Mosala, azali kokende Program ya Eteyelo yo ya Fomatyo ya Mosala oyo ezali kopesika Ba(mo)boti apesa Mwa(ba)na Bobateli ntango bazali wana te.

B. Makoki ya Moboti Azanga Ndako

1. Soki Moboti ya Mwana azangi ndajo ntango azali kosala aplikatio to kosenga lisusu, Moboti wana akondimama na Bokitisi Talo ya Bobateli Bana. Bakopesa Moboti mikolo ntuku na libwa (90) na manaka mpona akotisa mikanda mibeko ya leta esengi (45 C.F.R. § 98.41). Na ngonga oyo, ekomonana ete Mwana akokani mpona Bokitisi Talo ya Bobateli Bana.
2. Soki Moboti oyo azali na ndako te kasi azali na mikanda nyonso ayoki eyano te kati na mikolo ntuku na libwa (90) ya manaka ya ngonga epesami, to soki nsima ya kososola mikanda bamoni ete Moboti akokani te mpona Bokitisi Talo ya Bobateli Bana,

bakobimisa moboti ya Bokitisi Talo ya Bobateli Bana. Lifuti nyonso ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana mpe batalo ya Moboti oyo bafuti na Mosali ya Bobateli ya Mwana ekomonana te lokola likambo mabe kati ya mibeko oyo.

3. Soki nsima ya esosolami ya makoki ya kozala na mikanda esengeli bamoni ete Moboti akokani mpona Bokitisi Talo ya Bobateli Bana, Moboti akolandela kozwa Bokitisi Talo ya Bobateli Bana ti nsuka ya Ngonga ya Mbano wana.

C. Makoki ya Mbongo ya Moboti

1. **Lisengeli ya makoki ya lifuti**

Lisengeli ya makoki ya lifuti ekowuta nde na Ba(mo)boti. Oyo moboti esengeli afuta ekoleka te pourcentage zomi (10%) ya Revenu Brut ya Libota.

2. **Tablo ya Monene ya Libota**

Tablo awa na nse elakisi ndakisa ya lolenge mabota mingi bazali, monene ya Mabota, mpe lifuti ya nani bazali kotalela:

Lolenge ya Libota	Monene ya Libota	Lifutu Bataleli
Moboti Azangi Mobali/Mwasi kasi azali na Ba(mwa)na	Moboti na Ba(mwa)na	Kotatela lifuti nyonso ezali kokota
Baboto babala te mpe bazali na Mwana moko (1)	Baboti nyonso na Ba(mwa)na na ndako	Kotatela lifuti nyonso ezali kokota
Baboti babalana te kasi bazali na Ba(mwa)na te kati na bango to bazali na mabota mingi na ndako	Baboti babalana te na Ba(mwa)na na bango azali kofanda na ndako bamonani	Kotatela lifuti nyonso ya Moboti babalana te oyo ezali kokota mpe na oyo ya Mwa(ba)na.
Baboti Babalana	Baboti nyonso mibale mpe Ba(mwa) na bazali kofanda na	Kotatela lifuti nyonso ezali kokota
Bakoko mpe babateli ya Ba(mwa)na; to Baboti ya Ba(mwa)na na ndako	Mwana amonani lokola moto ya Libota moko (1)	Kotalela kaka lifuti ya Mwana
Bato ya Libota libanda ya ndako mpona mwa ngonga mpe esengeli te bazonga	Moboti na ndako, oyo azali te mpe na Ba(mwa)na	Kotatela lifuti nyonso ya libota ezali kokota
Moboti ya bobateli mpe Mwana	Mwana amonani lokola moto ya Libota moko (1)	Kotalela mpe kaka lifuti ya Mwana

Bato oyo bazali kopesa Bobateli ya Mwana kati na ebongiseli ya Lisungi ya Misala ya Kobatela Bana (CPS)	Mwana amonani lokola moto ya Libota moko (1)	Kotalela mpe kaka lifuti ya Mwana
Mokolo azwi “mokumbo ya kozala moboti <i>In-loco Parentis</i> ” na Mwana	Mwana amonani lokola moto ya Libota moko (1)	Kotalela mpe kaka lifuti ya Mwana
Mobateli Andimami na Leta mpe Mwana	Mwana amonani lokola moto ya Libota moko (1)	Kotalela mpe kaka lifuti ya Mwana
Moboti na Mwana kasi bato misusu ya Libota bazali te mpona bazali na boloko wuta kala	Balongolaki moto moko na ndako. Bato ya ndako	Kotalela lifuti nyonso ya ndako kasi kotala te ya bato oyo bazali wana te
Mwana oyo esika na ye ya kofanda esengeli na esika nini mobota oyo azali na mokumba na ye azali ngonga wana	Mwana na Libota ya baboti bazwi bobateli. Mibeko misusu ya Libota ekoki kolandelama awa	Kotalela lifuti nyonso ezali kokota

3. Mbongo oyo ezali lifuti

Makoki ya lifuti esengeli etalela bambongo ezali kokota banzela nyonso:

- a. Lolenge ya kozala moto ya mombongo kasi esuki te na:
 - i. Mosala ya lipanda, koteka biloko, kozala mokolo mombongo, kozala moloni, bato oyo bazali kosala biloko mpe koteka yango, mpe basusu
 - ii. bato oyo bazali kolobo mbisi soki eleko ekomi, to koluka misopo, kosala bilanda, etc.;
 - iii. Mbongo ya bato bazali kofanda na ndako (kasi bato ya Libota te);
 - iv. Mbongo ya bato bazali kolala na bachambre (kasi bato ya Libota te)
 - v. Mbongo ya balokataire; mpe
 - vi. Mbongo ya kolia epesami na fomatio, to nyongo ya kozala Mwana kelasi oyo eleki mbongo ezali mpe ezali kosunga mwa Libota.

4. Mbongo Oyo Ezali Lifuti Te

Makoki ya lifuti esengeli ezala mbongo oyo ewuti na banzela oyo:

- a. Pension to mbano ya retraite lokola mbongo oyo governema azali kobomba ya basali, retraite/pension ya bambila, retraite ya basali ya kotonga nzela, pensions ya bato babongisi, lifuti ya mbula nyonso, compte ya IRA, ebongiseli ya 401K, etc.;
- b. Mbano ya secutire social lokola pensions, mbano ya bato babikaki, mpe insurance ya bato bazwaki bibosono mpona libele;
- c. Mbongo ya kofuta bibosono ekoki kowuta;

- d. Program ya kosunga bato kofuta biloko lokola Mbongo ya Kobakisama ya Securite (SSI), Lisungi ya Mabota mpona mwa ngonga Mokuse (TANF), Baboti mpe Bato ya Mayebe (PAS), Lisungi ya mbongo mpona barefugie, mpe misala misusu ya lisungi. Mbongo ya TANF oyo eleki na moto mosusu ekomonana lokola mosolo. Lisungi ya baprogram mpona kofuta biloko oyo esengi kosala mosala mpe kozwa mbato te, kasi kaka lisungi ya kofuta biloko ya lisungi ekomonana lokola mbongo oyo ezali lifute te;
- e. Mbano ya bambila, mpe mbongo administratio ya Bambila ezali kofuta ntango nyonso mpona bato oyo bazwa Bibosono nsima ya Kozala na Force ya Bambila to kobika likambo ya monene kati ya mosala ya kozala mbila, lisungi ya mbano ya kozala mbila, bokitisi yabatalo mpona eteyelo ya bambila, mpe bafomatiao ya mosala, mpe kozongisa mbongo ya insurance ya GI;
- f. Kopesa Mabota ya bambila lisungi ntango moto ya Libota azali te na ndako;
- g. Kofuta bato bazanga misala mpe mbongo ya matondo mpona basali;
- h. Mbano ewuti na bafonds ya union ya kosala mobulu na mosala;
- i. Mbongo ezali kowuta na mwa bakope ya mike, babenefice ya mombongo na bato misusu, kotonga bandako, mpe bakompani ya ndenge mosusu;
- j. Talo ya batima (oyo ezali ata oyo ezali te) oyo bapekisi te kosalela yango, kozala na yango, to kosepela bisika ya batima (kozwa mbongo na yango) ata soki ata mibeko epesami te;
- k. Mbongo oyo ezwami na banyongo lokola ya kodefisa bato, to mbongo moto azalaki kozela (lokola ya bandako, kofuta ndako), bambongo bato bazali kopesa mbala na mbala, mpe banyongo oyo emataka. Banyongo ya boye esengalka kofuta yango mwa ngonga na ngonga esengeli kopesa mbongo ti nyonso ekosila. Monene ya nyongo (benefine ya mbongo) emonani lokola possession mpe esengeli te ekota kati na Revenu Brut. Mbongo ya likolo oyo ezwami na kopesa banyongo ekoki kokota na Revenu Brut. Ekateli oyo ekozwana na Mibeko oyo ezali bomoko na IRS;
- l. Kofuta libota pension alimentaire ya Bana mpe mbongo ya mwasi to mobali, mpe na lisungi ewuti na baklia ya TANF. Mbongo balongoli to oyo bazwi na motindo ya tribinal mpona lisungi to kofuta ndako ya mwasi to mobali ekoki mpe komonana lokola revenu;
- m. Mbongo ya monene ya kofuta pension alimentaire ya Mwana ezali kati ya revenu mpe etalani na bamposo oyo esengeli kofuta boni moto azali kodefa;

- n. Revenu ya kozala na balokataire, kasi te oyo IRS elongoli na mombongo ;
- o. Mbongo ewuti na bambano misusu mpe emonani na lolenge ya mibeko oyo ezali bomoko na IRS. Benefice ya koteka bandako, ya koteka lopango, to batima ezali kokotisa mbongo, koteka biloko ya minene, kozala na nkombo na babusiness misusu. Na nyonso, benefice oyo ewuti na mombongo ya bandako emonani lokola revenu ya mombongo kasi te lokola babenefice misusu;
- p. Lisungi ya monene lokola mbongo epesami na leta oyo ekeyi mbala moko te esika ya moteki to mokolo lopango;
- q. Bambongo misusu oyo bato lokola bato ya Libota bapesi;
- r. Epesi ya bafonds nyonso ya eteyelo, babourses mpe bambano oyo ezali mpona kofutela bomoi ya moto. Talo nyonso esengeli kofuta na institut ya eteyelo ekoki te komonana lokola revenu. Soki Mwana kelasi azali te na lekol secondaire, na program ya koyekola mosala to na program oyo ezali kopesa ye diplome ya kosilisa lekol secondaire, yango nde mbongo nyonso ya lisungi ya eteyelo ekomonana lokola revenu. Mbongo ewuti na Banyonso ya Mwana Kelasi ekomonana revenu kaka soki mbongo yango ezali ata te na mibeko ya kolandela. Oyo ezali te mpona lisungi ya eteyelo oyo ezalo mosika ya makambo ya Leta;
- s. Bambongo ewuti na lotto mpe bambano ya ngola. Lifuti ya monene ya kolonga lotto to ngola na ngonga ekomi ekoki monana lolenge ezwami;
- t. Revenu Net ya kobeta masano ya mbongo;
- u. Mbongo oyo esengeli kopesa Libota kasi na nzela mosusu mpona kofuta makambo ya ndako, lokola: kozwa mbongo ya TANF kofuta mokolo lopango, mpe kozwa mbano ya insurance ya mosala oyo Divisio ya Leta mpona Kolandela mpe Kopusa (DSER) ebengi yango mbongo ya likolo. Lisungi ya bofuti ya moteki ekoki te kokota awa;
- v. Mbongo oyo esengeli kopesa moto ya Libota kasi bazwi yango te mpe basaleli yango te mpona moto wana ya Libota to moto mosusu ya libota te;
- w. Revenu ewuti na bato ya motema monene oyo bakabolaka mbongo na bato bazali kofanda na U.S. Sponsor azali moto oyo to organisation oyo atye elembo na mokanda mpona kobatela moto azali kofanda na mboka; mpe

x. Bambongo misusu ya gouvrenema kasi esuki te na oyo mibeko ekomi.

5. **Mbongo balongoli na Makoki ya Revenu**

Mbongo oyo balongoli yango na makoki ya Revenu:

- a. Program ya kofuta kura to lisungi misusu ya kura epesami jati ya lisungi ya leta. Yeba: Departema ya Ndako mpe ya Developema (HUD) mpe Administratio ya Ndako ya Baloni (FmHA) bafaktire ya kozala wana mpe bambongo misusu bazongisi emonani lokola lisunga ya kura ya gouvrenema;
- b. Lifuti ya Mibeko ya Fomatiao ya Mosala (JTPA) mpe mbongo ya JTPA na mosala oyo ezwami na bato bakokani (mibu ezali ntina te) ya Program ya Fomatiao mpe ya Mosala ya Bilenge na Eleko ya moi makasi mpe na baprogram misusu ya bilenge misala to ya koyekola misala kati ya AmeriCorps. Lifuti nyonso mosusu ewuti na Program ya JTPA ya Fomatiao ya Mosala (OJT) ekoki komonana lokola revenu kasi te soki moto ayambi yango azali nse ya mibu 19;
- c. Lifuti kati ya Lisungi ya Kozongisa Tenu mpe Mibeko ya Kozwa Mabele ya I970;
- d. Program ya WIC ya kupon mpona Basi, Bana bebe mpe Bana mike;
- e. Kofuta mbongo ya sipesiale na Bameridien ezali te kati ya mibeko, e.g., lifuti kati ya Mibeko ya Maine ya Kobongisa Makambo ya Mabele;
- f. Credit ya Leta ya Mbongo Ya Mpako (EITC) ezala mopanzi soki ezwami na lifuti ya mposo nyonso to oyo ezwami mbala moko (1) ntango ya kozongisa mpako ya revenu;
- g. Lisungi ya eteyelo endimami na Mibeko ya Eteyelo ya Likolo ya Titre IV, mpe:
 - i. Fonds ya Eteyelo ya Liboso (fonds ya GEOG to PELL);
 - ii. Bourse ya Makoki ya Prezida (Fonds ya Super PELL);
 - iii. Fonds ya Kobakisa ya Eteyelo (SEOG)
 - iv. Fonds ya Bana Kelasi ya Leta (SSIG; Fonds ya Makasi ya Mboka ya Maine);
 - v. Program ya Kopesa Bana Kelasi Nyongo (FDSLPL), liboso ezalaki GSL mpe FFELP;
 - vi. Program ya Leta ya Kobakisa Nyongo (ezali kopesa nyonso na Bana kelasi);
 - vii. Program Moko ya Leta PLUS (ezali kopesa baboti nyonso);
 - viii. Program Moko ya Leta mpona Basali;
 - ix. Program ya Leta ya Kokitisa Nyongo;
 - x. Program ya Leta ya Monene ya Nyongo;
 - xi. Program ya Perkins ya Leta (kopesa nyongo na Bana kelasi oyo bazali na eteyelo ya likolo) (Banyongo ya Perkins, liboso ezalaki NDSL);

- xii. Fonds ya Leta mpona Kotanga (Yebe: Bafonds nyonso te ya leta ekoyaka na Titre ya IV ya Mibeko ya Eteyelo ya Likolo);
 - xiii. Fonds ya TRIO (ezali kokende na borganisation to bainstitutions mpona Bana kelasi oyo bawuta bisika ya malamumu te);
 - xiv. Kokende Likolo (mwa mbongo moke ezali kokende na Bana kelasi);
 - xv. Lisungi ya Kosunga Bana Kelasi;
 - xvi. Mbano ya Robert E. McNair Post-Baccalaureat
 - xvii. Program ya Bourse ya Robert C. Byrd
 - xviii. Program ya Kosunga Bimigrant na College (CAMP) mpona Bana kelasi oyo mabota bawuta bamboka misusu mpe bazali bimigrant na ba oyo bazali kosala mosala ya moloni ya eleko na eleko;
 - xix. Program ya Makoki ya Lekol Secondaire (HEP); moe
- h. Biro ya Makamba ya lisungi ya BaIndien (BIA), lisungi ya fomatio ya mosala, mpe program ya lisungi mpona kozwa mosala. Ekolo nyonso ezali na biro ya BIA oyo bato bakoki kobenga mpona mituna ya lisungi ya eteyelo mpe ya fomatio ya mosala. Lisungi ya Bana kelasi ya BIA epesami na Ekolo, ezali na nkombo moko te , mpe ntango mingi bakomaka yango te na maloba ya institutio;
 - i. Lisungi ya nkita ya bilei oyo ezwami kati ya Mibeko ya Bolei ya Bana to na Mibeko ya Bolei ya Lekol ya Leta;
 - j. Nkita ya Bilei ya USDA oyo bampesi mpe/to na Bopesi Biloko;
 - k. Lifuti ya Mwana kelasi azali na mibu zomi na libwa (19) to nse mpe azali kokende lekol priamire to lekol secondaire mpe azali kofanda na motyeli mikanda. Kolongola revenu oyo ekosalema te nsima ya eleko ya kokanga kelasi, eleko ya moi makasi ya kopema, etc., soki Mwana kelasi azongeli kotanga nsima ya kopema;
 - l. Kakoki kolongola soki ntango moto azali na mokumba ya kozala moboti azali elenge, lifuti ya elenge oyo azali moboti, to moboti ya libaba, bato misusu ya libota to bato misusu ya ndako kasi bazali baboti ya bi(e)lengi te. Eseneli moboti ya elenge azala na mosala na Program ya Eteyelo to na Program ya fomatio ya mosala.
 - m. Lifuti ya Departema mpona ndako ya bobateli to Ekolo endimami na Leta;
 - n. Lifuti ya monene oyo ezalaka mbala nyonso te lokola kozongisa mbongo ya mpako; mpe mbongo ya securite social, SSI, kokota retraite to insurance mpona mwa ngonga oyo moto akokani naino;
 - o. Lisungi ya mbala moko ya Leta to ya Mboka mpona likambo ya mbalakata kokola kobongisa system ya kozwa molunge to malili;
 - p. Banyongo nyonso mpe banyongo ya eteyelo mpona Bana kelasi, banyongo ya banque, banyongo ya bato misusu, mpe banyonso misusu soki makomi na yango ezali na ngonga mpe lolengi ya kofuta nyonso yango;

- q. Nkita ya biloko ewuti na mosala oyo ezali ya mbongo te, lokola esika ya kofanda lokola ndako ya bambila, bilei, mpe bilamba oyo bapesi na mosala. Kotya oyo mopanzi ekosuja te na mbongo ya Mabota oyo ezali mpona kofuta biloko ya ndako;
- r. Nkita ya biloko oyo ezali ya mbongo te lokola, bokitisi ya talo ya ndako, kupon ya lisalisi , lisungi ya monganga to ya monganga ya mino, biloko misusu bato bakabi, mpe bilei;
- s. Lifuti misusu ya koteka ya motyeli mikanda, lokola:
 - i. Mbongo oyo moto ya libota te afuti mpona ndako mpe afuti yango na moto mosusu mpona kofuta biloko ya ndako, lokola soki moto ya libota azali kofuta ndako esika azali kofanda na libota to so soki mosala ezali kofuta ndako esika ya kopesa lifuti;
 - ii. Lisungi ya moteki ewuti na leta to na program ya leta oyo ezali kopesa te bato mbongo ya lisungi. Oyo ezali Lisungi ya Monene ya Bateki oyo ezali kopesama na nzela mosusu; mpe
 - iii. Mbongo oyo basimbi to bazongisi mpona kofuta lisungi, lifuti to mpona kofuta batalo nyonso ya koleka. Yeba revenu ya monene soki kofuta ezali kokela nsima ya kobuka mibeko ya TANF, SSI, to baprogram misusu.
- t. Pension alimentaire ya Mwana oyo TANF efuti esengeli kozongisa yango na Departema;
- u. Barmbursement mpe bambongo oyo eleki te tali ya mosala to batalo ya fomatation, talo ya lepital, to talo ya kokipa Bana. Oyo ezali mpe na mbongo ya ASPIRE;
- v. Lifuti ya nzela mosusu oyo basaleli mpona mbano ya moto ya Libota;
- w. Kolongola mbongo na banque to na bacredit ya union;
- x. Libula to kado ya mbongo ebele;
- y. Ndabo ya kofuta nyongo oyo emonani (bonzongisi ya revenu) na bomoko na mibeko oyo ezali bomoko na IRS;
- z. Mbongo ya moloni oyo ememi benefice te esengeli kolongola yango na revenu ya ndako. Etalesi ya ntina oyo ezali kaka mpona bilanga oyo ezali kotela \$1,000 to koleka;
- aa. Bambongo misusu oyo bato bapesi, ntina ya mposa, oyo ezwami na kompani to organisation moko (1); mpe
- bb. Kopesa libota ya bambila ndako soki bazali na moboti ata moko (1) azali libanda ya mboka mpona kobunda guerre.

6. **Makoki ya Verifikatio, Mikanda mpe Lisalisi ya Revenu**

- a. Esengeli moboti azala na mokumba ya liboso ya koverifie makoki ya revenu.
- b. Esengeli batyeli mikanda nyonso basenga verifikatio na CCSP.
- c. Makoki ya revenu ekoki te kosalema liboso ya verifikatio ya revenu, mpe Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana ekoki kopesama te soki verifikatio esalemi te.
- d. Esengeli kokoma verifikatio ya makoki ya mosolo ya baboti kati na mikanda na bango.
- e. Soki kati na mikolo zomi (10) baboyi kondima verifikatio ya makoki ya mososo yango nde elingi koloba ete baboyi aplikatio wana.
- f. Bondimi ya verifikatio ya revenu ezali nde ata moko (1) ya makambo oyo:
 - i. Bamposo minei (4) kasi (kati ya ntuku motoba (60) ya mikolo ya makana oyo ya bakotisaki aplikatio) mpe mikanda elakisi lifuti;
 - ii. Mokanda ya W-2 (soki bato bazali kozwa to bawuta kozwa lifuti);
 - iii. Kozongisa Mbongo Ya Mpako mpe/to ya Leta;
 - iv. Mikanda ya bato bazali kosala mombongo, kasi mpe esuki te na mikanda elakisi soki benefice ekotaki);
 - v. Mikanda ya ndenge koteka ezali kotambola;
 - vi. Mokanda ya makambo ya mosala epezami na CCSP;
 - vii. Maloba ya makambo ya mosala mpe lifuti ya monene, ezala na dati mpe elembo ya mosali mpe logo ya mosala;
 - viii. Mikanda ya lifuti ya mosali;
 - ix. Mikanda ya Biro ya Securite ya Mosala;
- x. Maloba ya Mosali ya Kesi mpe esengeli ye andima kontinda bobateli/departema/ekolo; to
 - xi. Mokanda na elembo ya motyeli mikanda elakisi ete Departema akoki kolandela verifikatio soki esengelami; mpe
 - xii. Bilembeteli ya mikanda elakisi verifikatio ya lifuti. Ntango nyonso ya komeka koverifie lifuti esimbi te mpona Moboti moko alingaki te, boni ya mbongo ya kosalela etali nde makambo bakomona. Soki na verifikatio (kasi kaka te mikamba ya bilemeteli) ezalema, bakoyebisa baboti ntina nini ekate ezwamaki. Kondima verifikatio ya revenu moto azali kzwa, elingi nde koloba boye:
 - 1) Mikanda ya babenefice (emonana mpe Departema azala na kopi);
 - 2) Lolenge nyonso ya Mikanda ya Mbano;
 - 3) Mikanda ya mbongo Ya Mpako na elembo (mbongo ya benefice, mbongo ya kosala mombongo na bato misusu, mbongo ya balokataire,
 - 4) Bilembeteli ya lifuti ya mwasi to mobali soki ezali motindo ya tribinal, ya divorce to mikanda ya kokabwana, to komona kaka bakopi;
 - 5) Eyana ya karte ya mituna ya secutire social;
 - 6) Verifikatio ya Biro ya Securite Social ya Mboka;
 - 7) Motango ya Banque;

- 8) Verifikatio ya Lifuti ya Mosali;
- 9) Verifikatio ya Kompani ya Insurance;
- 10) Maloba ya Mosali ya Kesi mpe esengeli ye andima kontinda bobateli/departema/ekolo;
- 11) Mokanda na elembo ya motyeli mikanda elakisi ete Departema akoki kolandela verifikatio soki esengelami ; to
- 12) Bamoni ete Moboti akokani mpona Program ya Bokitisi Talo ya soki Makoki na ye ya revenu na sanza ezali nse ya ntuku mwambe na mitano (85%) ya oyo ya SMI; mpe
- 13) Revenu na ye ezali komonana na lifuti ya mposo na mposo to bamposo esengeli komultiplier na 4.3 mpona koyeba nini azali na yango sanza nyonso.

D. Program ya Makoki

Biro ya Lisungi ya Bana mpe Mabota (OCFS) ezali na mokumba ya kondima makoki na Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana nsima ya kososola baplikatio.

1. Esengeli ete revenu ya Moboti ekokana mpona Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana kati na mikolo ntuku motoba (60) ya mikolo ya manaka liboso ya kozwa reci ya OCFS soki bongo te bakoboya aplikatio ya program.
2. Baboti oyo bazali na Fomatiao ya Mosala, Program ya Eteyelo, to esika mosusu mpona koyekola mosala esengeli basosola malamau aplikatio mpona esengeli balandela kokende kelasi soki na internet to ya misomiso.
3. Soki ekipi ya Esosoli ya Lepital ya MaineCare (MRT) to ya SSA elobi ete ye azali na bibosono mpe bapesi mokanda ya lepital oyo elobi ete esengeli ye azala na lisungi ya bobateli ya ba(mwa)na mpe akoki te kosala mosala ata soki moboti mosusu azali kosala mosala, akoki te kokende eteyelo, program ya fomatiao ya mosali to koyekola misala misusu yango nde Libota akokani mpona Bokitisi Talo ya Bobateli Bana.
4. Soki Mwana azali kotanga ya ndako, moboti akoki te kozwa bokitisi ya Bobateli Bana ngonga ya lekol, lokola elobelami na lekol ya mboka.
5. Soki mbongo ezali, Departema ekoki kolongola lisengeli ya kozala na mosala, fomatiao ya mosala, program ya eteyeli, koyekola mosala esika mosusu mpe andima Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana kati na bantina oyo:
 - a. mwana azali na Bobateli to azali kofanda na babateli; mpe Mwana oyo tribinal epesi bobateli na moto bandimi oyo akomi na mibu ya retraite lokola elobelami na Securite Social.

E. Etumbu na Makoki ya Baboti

1. Soki babengi esosolami ya etumbu mpona kotalela makoki mpe esosolami yango etali lisusu revenu ya bato mpe/to makambo ya kozala na mosala, Departema ekopesa Moboti makomi ya liyebisi ya Etumbi, mwa miko zomi na mibale (12) liboso Departema esala eloko nini emoni. Liyebisi ekoyebisa Moboti ete Departema ezali n amaloba esengeli makoki na bango ya revenu. Moboti azali na miko zomi na mibale (12) na manaka wuta mokolo azwaki ya makomi ya liyebisi na email, mpona kotelemela ekateli ya Departema. Liyebisi yango ekoloba ete lokola Departema eyebisi Moboti kati na mikolo zomi na mibale (12) ya manaka wuta mokolo bantindaki liyebi na email, Departema ekoki komona ete makambo bamonaki oyo ebimani na verifikatio ya lipanda ezali ya solo mpe esengeli kosala bongwana ya makoki ya revenu ya Moboti.
2. Soki Likambo ya Etunbu ebengami mpona kososola makoki mpe ezali moko na makambo leta azali na yango (SSA to IRS), bakontinda moboti makomi ya liyebisi, kati ya mwa mikolo ntuku misato (30) liboso Departema esala likambo nini esengeli. Moboti azali n amikolo ntuku misato (30) na manaka wuta mokolo bantindaki ye liyebisi na email mpona kotelemela yango, na makomi, nsima ya ekateli ya Departema. Liyebisi yango ekoloba ete lokola Departema eyebisi Moboti kati na mikolo zomi na mibale (30) ya manaka wuta mokolo bantindaki liyebi na email, Departema ekoki komona ete makambo bamonaki oyo ebimani na verifikatio ya lipanda ezali ya solo mpe esengeli kosala bongwana ya makoki ya revenu ya Moboti.

F. Ba(mo)boti oyo Bakokani te to Babengisi na Bokitisi Talo ya Bobateli Bana

Bakomona ete Moboti akokani te mpona Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana soki:

1. Lapolo ya Mosali ya Bobateli ya Mwana na Departema elakisi ete Mwana azalaki te na esika ya bobateli mbala ntuku mibale na mitano (25) to mikolo mingi ya Kozanga kati na basanza zomi na mibale (12) eleki;
2. Esengeli Moboti azongisa Departema ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana mpona mikolo wana mpe epesama na Mosali ya Bobateli ya Mwana oyo Moboti bazali na bondimi na ye (kasi te soki bayokani ndenge mosusu oyo Moboti bakoki kofuta mbongo);
3. Basukisi Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana to babenefice misusu ya leta mpona Batalelaki Mabe Makambo ya Revunu ya libota mpe monene na yango;
 - a. departema ekobengisa bango na makoki mpona basanza (12) nsima ya kopesa etaketi ya Boyoki ya Administratio oyo ekoloba ete batalelaki makambo mabe to Moboti aboyi Boyoki ya Administratio.
4. Baboti oyo tribinal ezwi bango na moyibi to makambo ya mabe ya Class B to Class B na oyo etali mbongo Departema epesi mpona Bokitisi Talo ya Bobateli Bana, bakobengisa bango libela kozala lisusu kati ya makoki ya Bokitisi Talo ya Bobateli Bana.

SEKTIO 4: MOTANGO YA KOZELA

- A. Esengeli Departema esala na Motango ya Kozela soki mbongo ezali mingi te ntango Departema ezali kozwa baplikatio ya Baboti mpona program ya Bokitisi ya Bobateli Bana.
- B. Baboti oyo bazali na Motango ya Kozela bakozwa makomi ya Departema bambula nyonso, oyo ekoyebisa bango ete bazali na miko ntuku misato (30) ya manaka mpona kopesa makambo misusu program esengi soki balingi batikala na Motango ya Kozela.
- C. Ntango nyonso bakobongwana Motango ya Kozela, ata mwa mbula nyonso mpe bakobakisa makambo ya Baboti na:

1. Nkombo ya Moboti
2. Limeroye ya Departema ya Moboti "A";
3. Mokolo bazwaki aplikatio mpona Bokitisi Talo ya Bobateli Bana;
4. Mboka Moboti azali kofanda;
5. Bagroup ya ntina (tala sektion 3.4, na nse); mpe
6. Mibu ya Ba(mwa)na.

D. Ntina na Motango ya Kozela

1. Bana oyo bawuti mabota ya mosolo te, Bana oyo bazali na esika te ya kofanda, mpe Bana oyo bazali na bamposa ya bibosono bakozala na Ntina mingi na motango mpe bakotalela bango liboso ya Bana misusu oyo bakokani mpona Bokitisi Talo ya Bobateli Bana.
2. Baboti nyonso misusu bakozwa bango na Motango ya Kozela na kotalela nani ayaki liboso kasi mpe na mokolo Departema eyambaki aplikatio na bango mpona program.
3. Bakoki kolongola biloko misusu awa na likolo soki Administratio ya Leta mpona Bobateli ya Bana endimi lokola:
 - a. soki likambo ya mbalakata esalemi kasi esuki te na: moto, mopepe makasi, aksida; to likambo ya mbalakata ekoyeli Libota, mpe, kasi esuki te na, chirurgie mpe makambo misusu ya lepital; to
 - b. mpona bandeko ya Bana bandimami na Motango ya Kozela, soki mbongo ezali te mpona kosunga bandeko nyonso, bandeko misusu bakotikala na Motango ya Kozela Lisungi ya Bobateli ya Bana.

SEKTIO 5: Bokitisi Talo ya Bobateli Bana

- A.** Departema ekofuta Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana na Mosali ya Bobateli ya Mwana oyo akokani na talo oyo ezali na Talo ya Zando lokola emonani na Departema to na Talo ya Mosali ya Bobateli ya Mwana na mokanda ya bondimini ya Bobateli ya Bana, kolongola Talo ya Moboti to kobongisa yango lokola esengelami na mokapo oyo.
- B.** Departema ekopesa Batalo ya Zando mpona Babateli ya Bobateli ya Bana na bigumba nyonso.
Departema kaka moto azali na nguya ya kopesa Batalo ya Zando ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana na bigumba nyonso.
- C.** Soki moboti azali kofanda na Mwana mpe tribinal emoni malamumu ete akabola mokumba ya bobateli na moto mosusu, Departema ekokitisa talo ezali kofuta mpona Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana na bomoko na maloba ya tribinal.
- D.** Kofutela lisungi ya Bobateli ya Bana, na ndambo to na mobimba, na Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana ekoki kosalema kaka na Mosali ya Bobateli ya Mwana oyo azali na mokanda ya bondimi na Departema oyo elakisi polele mikumba ya bato nyonso mibale kati na bondimi, kasi mikanda yango ezala oyo Departema apesaka.

SEKTIO 6: TALO YA MOBOTI

- A.** Baboti nyonso bakoleka esosolami, mpe Talo ya Moboti ekopesama mpona Mabota nyonso, ekozala na Revenu Brut to na Revenu Net, mpe na nivo ya program ya QRIS. Talo ya Moboti ekobongwana te na motango ya Bana oyo bakondimama na lisungi ya Bobateli ya Bana, to na monene ya lisungi esengeli bazala na yango, to lisali nini ya bobateli moboti aponi.
 - 1. Departema ekoyebisa Moboti nyonso Talo oyo ezali kati ya bondimi ya likambo oyo. Moboti bakofuta mbala moko Mosali ya Bobateli ya Mwana to moto mosusu akofuta mpona Moboti soki esengeli, mpona ngonga nyonso oyo Ba(mwa)na akozala kozwa Bokitisi Talo ya Bobateli Bana.
 - 2. Moboti oyo bazali kopona Mosali na Etape 3 QRIS bakozwa bokitisi ya zomi (10%) ya Talo ya Moboti to na Etape 4 QRIS bakozwa ntuku mibale (20%) ya Talo ya Moboti.
 - 3. Ata mbala moko te Moboti bakoki kosalela mbongo ya leta mpona kofuta Talo ya Moboti.

- B.** Monene ya Talo ya Moboti ekoki te koleka zomi (10%) ya Revenu Brut to ya Revenu Net ya Libota.
- C.** Departema ekosalela Guide ya Leta mpona Mabola mpona komona esika wapi kotya bango kati na monene ya mosolo ya mibeko ya CCDF oyo bazali kobongwana mbula nyonso na bomoko na Guide ya Leta mpona Mabola.
- D.** Bakobakisa talo ya Revenu Brut to ya Revenu Net na barevenu nyonso boye:

Guide ya Leta mpona Mabola	Talo ya Revenu Brut to ya Revenu Net
Ti 25%	2%
26% - 50%	4%
51% - 75%	5%
76% - 100%	6%
101% - 125%	8%
126% - 150%	9%
151% - Maximum Endimani	10%

- E.** Bakoki kobongisa talo ya moboti kaka na esosolami:
1. Soki Revenu Brut to Revenu Net ekiti;
 2. Mpona kobongisa libunga na bakalkul ya liboso; to
 3. Kobongisa Talo ya Moboti oyo ekitaki (ekoki komata te koleka oyo esengelami mpona Talo ya Moboti).
- F.** Soki babongisi Talo ya Moboti, Mokanda ya sika ya Mbano ekopesama na Moboti mpe na Mosali ya Bobateli ya Mwana.
- G.** Ata Departema te to Mosali ya Bobateli ya Mwana azali na nguya ya kolongola Talo ya Moboti.
- H.** Mosali ya Bobateli ya Mwana akozwa mwa Talo ya Moboti mposo nyonso na Moboti lokolo endimami na Mikanda ya Kopesa Lisungi.
- I.** Soki moboti azali kodefafa Mosali ya Bobateli ya Mwana mpona mwa mikolo zomi na mibale (12), Departema ekoki kobotela Mokanda ya Mbano ti bakofuta nyongo nyonso

to esengeli bayokana ndenge nini baboti bakofuta Mosali ya Bobateli ya Mwana. Soki Moboti bakoki te kofuta, Departema ekoki kobengisa Moboti na Bokitisi Talo ya Bobateli Bana.

- J. Mokumba ya moboti ezali kaka mbongo ya transport, mbongo ya kozwa Mwana, mpe batalo misusu oyo ezali kowuta na Misala ya Kobatela Bana.

SEKTIO 7: KOKOMA NKOMBO

A. Ngonga ya Kokoma Nkombo

1. Kokoma nkombo ekoki kozala kak ampona ngonga moko (1) mpe ekoki te koleka bangonga (50) mpona Mwana moko na mposo. Soki ndenge mosusu esengeli Departema endima yango mpona Mwana na Mwana.
2. Mpona baboti oyo bazali na Mosala, ngonga ya kokoma nkombo na mposo ekolanda ngonga ya mosala, ngonga ya transport, mpe ngonga ya bopemi.
 - a. **Kosala na Butu**
Baboti oyo bazali kosala na Buutu bakoki kosenga Departema ti bangonga mwambe (8) mpona kolala. Kasi, Bana bakoki te kotikala na Lisungi ya Kobatela Bana mpona koleka bangonga zomi na mwambe (18) kati ya bangonga ntuku mibale na minei (24).
 - b. **Kosala Mobongo**
Mpona baboti oyo bazali kosala mobongo, ngonga ya bobateli ekomonana na Revenu Net ya sanza mpe esengeli Maine ekata yango na kalkul ya koyeba boni bazali kosala na ngonga moko mpe emona wapi kotya bango; nsima esengeli kodiviser monene oyo na minei na misato (4.3) (ngonga ya kosala nzela ezali te mpona bato bazali kosala mobongo).
 - c. **Lifuti ya Per Diem na Mosala**
Mpona baboti oyo bazali kofuta bango na Per diem ngonga na ngonga, ngonga ya kokoma nkombo ekotalela nde ngonga bakotisaki aplikatio mpe esosolami ya manaka ya mosala.
3. Mpona baboti oyo bazali na Eteyelo to na program ya fomatio ya mosala, ngonga na bango na mposo ekowuta na oyo:
 - a. Bazheure ya kozala na kelasi;
 - b. Ngonga ya kosala nzela; mpe
 - c. Ngonga malamumu mpona kotanga, lokola elobelami na Departema.
4. Baboti oyo bazali kokabola bobateli ya Mwana esengeli bazala na kopi ya mitindo ya tribinal mpona koyeba manaka mpe ntango nini komona Mwana. Kokoma nkombo ekolandela ngonga/mikolo oyo Moboti azali kozea Bokitisi Talo ya Bobateli Bana.

B. Ngonga ya Kokoma Nkombo

1. Mokolo ya kokoma nkombo ekobanda mokolo oyo Lisungi ya Bobateli ya Bana ekondima mpe mokolo ekoloba esengeli esuka mpe esengeli ekomama na Mokanda ya Mbano.
2. Ngonga ya kobanda Moboti bakozwa mpe na Liyebisi ya kosukisa na bamposo mibale (2) mpe Mosali ya Bobateli ya Mwana mpe akozwa yango soki ezali Departema moto ezali kobongisa boyokani na Mosali ya Bobateli ya Mwana, yango nde siko oyo bamposo mibale (2) ekokani te.

C. Elandeli ya Kesi ya Klia na Misala ya Kobatela Bana

1. Bangonga ya kobanda esengeli elandela ebongiseli ya Mosali ya Kesi na Departema ya Bobateli to na Ekolo Endimami na Leta.

D. Kozanga ya Mwana

1. Soki Mosali ya Bobateli ya Mwana ayebisi Departema ete Mwana azalaki te mpona bangonga kolela ntuku (20) na sanza, bakontinda Moboti mokanda oyo elobeli makambo ya kozangisa Mwana.
2. Soki Mwana azangi na program mpona bamposo mibale (2) mpona ntina kaka moko, esengeli Mosali ya Bobateli ya Mwana azwa makomi na Departema ya soki esengeli kolandela kofuta Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana.
3. Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana ekomonana soki moboti asengi te mpe Departema endimi te, bakoki kolandela lisungi mpona bamposo mibale (2) soki Mwana azangi mpona ntina kaka moko.
4. Soki Mosali ya Bobateli ya Mwana elobi na Departema ete Mwana azangi mpona bangonga nkama mibale ntuku na mitano (250) to mpona mikolo ntuku mibale na mitano (25) to koleka kati ya basanza zomi na mibale (12) kasi te soki Departema endimi yango nde esosolami ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana esengeli esalema.

SEKTIO 8: KOBATELA MAKOKI YA MOBOTI**A. Lisengeli ya lapolo**

1. Kati ya mikolo zomi (10) ya manaka, esengeli baboti oyo bayambi bokitisi ya Bobateli Bana bapesa lapolo na moko ya badepartema oyo:
 - a. Soki eloko te ebongwani; mpe
 - b. Mbongwana ya Mosali ya Bobateli ya Mwana.

2. Soki Baboti bakoki te kopesa makambo nyonso esengeli mpona kosunga mbongwana kati na mikolo zomi (10) ya manaka, bakosukisa mbano ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana mpona baboti.
3. Ezali mokumba ya moboti kosala ete Departema ezali na address na ye ya sika. Liyebisi nyonso ekontindama na baboti na adress oyo babpesi mpe soki ezongi te bakomona lokola ba(mo)boti bayambaki yango, mpe yango nde Departema ekomona ete ba(mo)boti bayebi makambo nini balingi koyebisa bango.

B. Kolandela Bokokani

1. Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana ekolandelama na bomoko na Mokanda ya Mbano mpona Mwana oyo Moboti azali na mwa mbongwana moke.
2. Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana ekolandelama mpona bamposo zomi na mibale (12) mpona Mwana oyo Moboti azali te na mbongwana.

C. Kososola lisusu Bokokani

1. Departema ekotalela makoki ya Baboti nyonso oyo bazali kozwa Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana na ngonga ekoki te koleka basanza zomi na mibale (12) lokola esengelami na mibeko ya leta (45 CFR Partie 98.16). Soki ekoki kosalema, esosolami ya sika mpona Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana ekosalema elongo moko na baprogram ya kozwa matomba ya leta oyo Moboti azali kozwa.
2. Departema ekontinda Moboti makomi ya liyebisi kati na mwa mikolo ntuku misato (30) ya manaka liboso ya esosolami mosusu esila.
3. Makomi ya liyebisi ekozala na mokolo oyo Bokitisi ya Bobateli Bana ekosila soki Moboti akoki te kozongisa na program mikanda ya aplikatio na nyonso esengelami.
4. Ntango Moboti asilisi kososola mikanda esengelami mpona makoki, kasi akoki te kopesa mikanda esengelami mpona Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana, kofuta ya Bobateli ya Mwana ekosalema te koleka mokolo ekomami na Mokanda ya Mbano.

SEKTIO 9: MAKOKI YA MOSALI YA BOBATELI YA MWANA MPE NINI ESENGELAMI

- A. Basali ya Bobateli ya Mwana oyo akoki kozwa remboursement ya program ya Kokitisa Talo ya Bobateli ya Bana kati ya mibeko oyo esengeli azala Mosali ya Bobateli ya Mwana oyo azali na licence kati na Divisio ya Mibeko ya Kozwa Licence ya DHHS, mobateli ya Mwana oyo azali na licence ya ya New Hampshire ewuti na Unite ya Kopesa Licence ya Bobateli Bana na DHHS, to Licence ya sipesiale ya Bobateli ya Bana lokola endimbolami kati na mibeko mpe esengeli elanda mitindo ekomami.

B. Babateli nyonso ya kobatela Bana, kasi te baoyo bazali na licence ya New Hampshire DHHS oyo ewuti na Unite ya Kopesa Licence ya Bobateli ya Bana, esengeli bango bazala ata na mwa nivo malamumu ya System ya Bapoint mpona Mosala malamumu na Maine.

C. Babateli nyonso ya kobatela Bana, kasi te baoyo bazali na licence ya New Hampshire DHHS oyo ewuti na Unite ya Kopesa Licence ya Bobateli ya Bana esengeli balandela mibeko ya aplikatio ya kozwa licence lokola ekomami na mibeko ya DHHS.

D. Kontra ya Mosala

1. Liboso bokitisi talo epesama, Departema na Mosali ya Bobateli ya Mwana bakokota na Kontra ya Bondimi ya mosala.
2. Kontra ya bondimi mosala ekolobela nini mokumba ya moto na moto ezali:
 - a. Litambwisi, Kontinda bato bisika misusu, Kozwa lifuti ya Moboti, remboursement, kosala balapolo, kobomba mikanda, kokende komona esika mpona kotala ete ekokani na with 42 U.S.C. § 9858c(c)(2)(K), na Mitindo ya Kolongono mpe Libateli, Mibeko ya Departema, Talo ya Zando mpona Bobateli ya Bana, mpe litambwisi na bangonga Bana bazali na Bobateli.
3. Kontra na Modateli ekosalema na mikanda ya Departema.
4. Ntango bakofuta mbongo nyonso esengelami na Bokitisi ya Bobateli Bana yango nde: Mobimba lifuti ya talo ya Moboti;
 - a. Mobimba lifuti ya talo ya Moboti;
 - b. Ekoki te koleka talo ya Departema ya zando to boni Mobateli ya Bana asengi, soki eleki moke; mpe
 - c. Ekoki te koleka talo oyo Baboti ya Mwana bakofuta mpona misala ya kobatela Mwana lokola elobelami na Manaka ya Leta mpona Bobateli ya Bana.
5. Departema ekofuta Mosali ya Bobateli ya Mwana mbongo oyo bayokani mposo nyonso.
6. Mosali ya Bobateli ya Mwana akozwa mbongo ndambo na Moboti bamposo nyonso lokola elobelami na kontra oyo.
7. Esengeli kolanda mitindo ya kobanda.
8. Bokitisi talo nyonso ekofutama na Mosali ya Bobateli ya Mwana kobanda na mokolo lisungi ebandaki lokola ekomami na Mokanda ya Mbano.
9. Lifuti libanda ya mikolo oyo ezali na kontra ekoki te kosalema.

10. Lifuti moko te ekokende esika ya Mosali ya Bobateli ya Mwana so Mosali ya Bobateli ya Mwana azali moto ya Libota oyo ezali na Bokitisi Talo ya Bobateli ya Bana to na Mosali ya Bobateli ya Mwana oyo azali kofanda na ndako moko na Mwana.

E. Esosolami ya Lobi

1. Babateli ya Bana oyo bazali na licence mpe baoyo bazali na licente te (kasi te bato ya libota oyo bazali kopesa bobateli ya Bana) mpona basali nyonso ya sika mpe baoyo balingi kobanda mosala esengeli balakisa mokanda ya police elakisi esosolami ya lobi, mpe mikolo nyonso bazali kofanda bisika oyo Lisungi ya Bobateli ya Bana ezali kopesama, moto nyonso oyo mokumba na ye ezali kokengela to kobatela Bana to moto nyonso akoki kozala na Bana, mpe Mosali ya Bobateli ya Mwana ye moko lokola esengami na mibeko ya leta (45 C.F.R. § 98.43).
2. Bisosolami ya Lobi oyo esengelami:

Soki na leta oyo moto azali kofanda makambo oyo ezali: Misala ya Kobatela Bana (CPS), Biro ya Leta mpona Bato (SBI) mpe na bapreinte ya misapi, Departema ya Mituka (DMV), Motanga ya Bato Basangisa nzoto na Bana Mike, Centre ya Makambo ya Crime (NCIC), Motango ya Leta ya Bato basangisa nzoto na Bana mike, mpe baumpreinte ya FBI mpona koyeba Bato.

Na leta nyonso oyo moto afandaki mpona bambula mitano (5) esengeli alakisi bisosolami oyo nyonso: Misala ya Kobatela Bana (CPS), Biro ya Leta mpona Bato (SBI) mpe na bapreinte ya misapi, Departema ya Mituka (DMV), Motanga ya Bato Basangisa nzoto na Bana Mike, Centre ya Makambo ya Crime NCIC, Motango ya Leta ya Bato basangisa nzoto na Bana mike, mpe baumpreinte ya FBI mpona koyeba Bato lokola esengelami na mibeko ya leta (45 C.F.R. § 98.43). Esengeli kosala esosolami ya lobi ata mwa mbala moko kati na bambula mitano (5).
3. Esengeli kosala esosolami ya lobi ata mwa mbala moko kati na bambula mitano (5).
4. Mosali ya Bobateli ya Mwana akopesa lisusu te mikanda ya esosolami ya lobi soki kati na bambula mitano (5) ye alakisaki mikanda ya malamuru ya esosolami ya lobi. Leta ekoki kosenga Mosali ya Bobateli ya Mwana afuta mbongo mpona administratio esala esosolami ya Lobi.
5. Leta ekoki kosenga Mosali ya Bobateli ya Mwana afuta mbongo mpona administratio esala esosolami ya Lobi.
6. Leta ekopesa lapolo ya esosolami ya lobi na Mosali ya Bobateli ya Mwana mpe na basali misusu koyebisa soki ye akokani to akokani te, yango ekosalema kati na mikolo ntuku minei ya mitano (45) ya manaka wuta mokola Mosali ya Bobateli ya Mwana asengaki esosolami ya lobi.
7. Soki mosali moko akoki te kolela esosolami ya lobi:

- a. Esengeli kopesa lapolo kasi kolongola makambo nyonso ya crime oyo moto asalaki; mpe
 - b. Esengeli kopesa lapolo yango na ye moko mpe kolobela makambo to bacrime nini esali ye akokana te, mpe na makambo ya ndenge nini ye akoki kotelemela ekateli wana.
8. Lapolo ya esosolami ya lobi ekoki te kozala polele mpona moto nyonso, kasi kaka makambo ezali elobi te polele ezali makambo ya nani.
9. Mosali oyo alingi kobanda mosala ya kobatela Bana akoki kobanda mosala nsima ya kozwa lapolo ewtuti na Biro ya Leta mpona Investifatio mpe baumpreinte ya Generatio ya Sika, to na Biro ya Leta ya Bomoto (SBI) oyo elobi ete ye akokani. Esengeli ntango nyonso mosali oyo asala mosala ye moko te, esengeli moto oyo azwaki lapolo ya malamumu kati na bambula mitano (5) eleki alanda ye, ti lapolo ya esosoli na ye ya mozindo ekosila.
10. Soki ata likambo moko ya esosolami ya lobi na lapolo elobi ete ezali malamumu te mpona moto oyo endimbolami na sektio 7.1 (likolo) ekosukisa makoki ya Mosali, makoki ya kozwa mosala, kozala na ndako, to likambo mosusu oyo esengeli ye azala pene na Bana mpe azwa lifuti mpona misala ya kobatela Bana lokola elobelami n amokapo oyo. Lapolo ya mabe endimbolami na ata mwa moko (1) ya oyo:
- a. Soki bazwaki ye na crime moko ya Class A (lokola emonani na mibeko ya leta) to mosusu ekoki kozala na nivo wana;
 - b. Soki na bambula zomi (10) eleki ye azalaki na crime ya Klass B to C to mosusu ekoki kokozala oyo esengaki kosala makambo na makasi;
 - c. Soki na bambula zomi (10) eleki akotaki boloko;
 - d. Soki na bambula zomi (10) eleki asalaki likambo oyo ebebisaki kolongono mpe libateli ya Mwana moke;
 - e. Soki moto azala na koleka crime moko (1) na bambula misato (3) eleki kati ya makambo oyo Departema amoni ezali malamumu te mpona bolamu ya Mwana;
 - f. Crime ya kosala drogue kati na bambula mitano (5) eleki, kasi te soki Departema emoni ete moto akokani nsima ya esosolami ya mibale ya bacrime na ye;
 - g. Crime ya OUI to kokumba motuka mabe mpe kotya bomoi ya bato na likama kati na bambula misato (3) eleki. Departema ekoki kondima Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana soki mokolo mosusu (kasi Mosali ya Bobateli ya Mwana te) na ndako azali na crime mpe azali na makomi elobi ete ye akoki te komema Mwana na Lisungi ya Bobateli ya Bana;

- h. Soki crime eleki moko (1) ya kokumba na kolangwa (OUI), mpe na bacrimes misusu kati na bambula mitano (5) eleki;
- i. Bacrimes misato (3) to koleka na bambula mitano (5) eleki mpona kokumba motuk ana vitesse makasi lokola ya bakm ntuku mibale (20) na heure likolo ya vitesse esengeli mpona Mosali ya Bobateli ya Mwana. Departema ekoki kondima Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana soki Mosali ya Bobateli ya Mwana atye elembo na mokanda oyo elobi ete ye akokumba Bana te na motuka ngonga nyonso azali kopesa lisungi ya Bobateli ya Bana;
- j. Moto bakatisaki licence ya kokumba motuka ntango azali kotya aplikatio ya kozala Mobateli ya Bana. Departema ekoki kondima Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana soki Mosali ya Bobateli ya Mwana atye elembo na mokanda oyo elobi ete ye akokumba Bana te na motuka ngonga nyonso azali kopesa lisungi ya Bobateli ya Bana;
- k. Soki Departema emoni makambo ya monyokoli to bosundelo ya Bana;
- l. Koboya kondima basala esosolami ya lobi;
- m. Koloba makambo ya lokuta kati ya esosolami ya lobi;
- n. Esengeli kotya nkombo na motango ya Leta ya Bato basangisa nzoto na Bana na makasi; mpe/to
- o. Crime ya koboma moto.

11. **Kotelemela**

Soki Mosali ya Bobateli ya Mwana to moto mosusu awangani makambo ebimi na esosolami ya lobi. Mosali ya Bobateli ya Mwana to moto esengeli azali na lotomo nyonso ya kosenga Boyoki ya Administratio. Kotelemela makambo ezali kaka soki makambo ebimi na esosolami ya lobi emonani lokola ezali ya solo te.

Mosali ya Bobateli ya Mwana to moto oyo alingi atelemela likambo esengeli apesa liyebisi kati na mikolo zomi (10) mpona koyebisa ete makoki na ye ya kozwa mosala lokola Mosali ya Bobateli ya Mwana ezali na likama nsima ya makambo ebimaki na esosolami ya lobi.

Mpona kotelemela, esengeli Mosali ya Bobateli ya Mwana to moto esengeli akoma mpona kosenga boyoki. Esengeli mokanda wana elobela makambo oyo moto amoni Departema esosoli malamute ntango bazalaki kosala esosolami ya lobi. Esengeli kontinda mikanda na Biro ya Boyoki ya Administratio.

Kasi te soki mitindo elobi ndenge mosusu, boyoki ya Administratio ekosalema na lokanda litambwisi ya mitindo ya Divisio ya Departema ya Boyoki, ata soki babongwani yango mbala na mbala.

Departema ya Boyoki, ata soki babongwani yango mbala na mbala. Motindo ya esosolami ekosenga koyoka, “ata soki Departema emonaki likambo wana ya esosolami ya lobi malamumu mpona mpe komona ete akokanaki te lokola akoki kopesa bobateli ya Bana to kozwa Bokitisi Talo ya Bobateli Bana.”

Divisio ya Boyoki ya Administratio ekopesa mokolo ya ekutanelo mpona kolandela koyoka na bomoko na mibeko oyo. Soki biro, to divisio oyo epesaki ekateli ya likambo ya koyoka eyaki ngonga malamumu te to ezali na ntina mosusu oyo moto azali kotelema likambo akoki te kozala na koyoka, chef ya biro ya Boyoki ya Administratio akoki koboya koyoka wana esalema. Mibeko ya Divisio ya Boyoki ya Administratio ekolandela kokotisa mpe kolongola bilembeteli ya Boyoki ya Administratio soki esengeli.

F. Ebongiseli ya Mbalakata:

Basali nyonso ya Kobatela Bana (kasi te bato ya libota oyo bazali kobatela Bana) esengeli bazala na ebongiseli ya mbalakata oyo bazali kobongisa bambula nyonso lokola esengami na mibeko ya leta (45 C.F.R. § 98.16) oyo elobi:

1. Litambwisi ya evakuatio, kokende esika mosusu, kobatama esika moko mpe kozala na konfinema, esengeli basali na bavalontaire baleka fomatio ya nini kosala ntango ya likambo ya mbalakata, ndenge nini kosolola mpe kozongana na mabota, ndenge nini kotambwisa makambo, mpe bobateli ya Bana bebe mpe Bana mike, Bana oyo bazali na bibosono, mpe Bana oyo bazali na bamaladi ya ntango nyonso; mpe
2. Lolende basali mpe bavalontaire bakosala fomatio mpe, mpe biloko nini ya fomatio esengeli kozala mpona kosunga Babateli ya Bana na lisungi epesami kati na mibeko ya CCDF at § 98.41(a)(1)(vii).

G. Makoki ya Kolongono mpe Libateli

Basali nyonso ya Kobatela Bana, balakisi mpe badirekter oyo bazali moko na bobateli ya Bana (kasi te bato ya libota oyo bazali kobatela Bana) esengeli bazala ata mwa na bapoints ya etape ya liboso (1) ya komema na banzela ya Maine mpe basilisa fomatio ya boyebi ya, ata mwa ya, makoki ya kolongono mpe libateli awa na nse, kati ya mikolo ntutu libwa (90) na manaka wuta mokolo abandaki kosala mosala na Bana lokola elobelami na mibeko ya leta (45 C.F.R. § 98.41):

1. Kosukisa mpe kolandela bamaladi ya kotangolama endimbolami na lolenge oyo ya malamumu ya kosokola maboko mpe kosalela desinfectant, mpe kodesinfecter bisika, mbeto, biloko ya kosakana, kotika kokenda mosala ya bobateli Bana soki ozali kobela, mpe kosala ete Bana bazala na bavaccin nyonso leta esengeli bazwa;
2. Kosukisa Syndrome ya Kufa ya Bana ya Mbalakata (SIDS) mpe kosalela Kolala Malamumu esalemi na lolenge oyo ya kokitisa likama ya SIDS; lokola kolalisa Mwana na mokongo to namatela ya makasi mpe kati ya mbeto ya libateli, kolongola biloko na mbeto, mpe ntango Mwana azali kolala kosala ete mutu ya Mwana ezipama te mpe Mwana azwa molunge makasi te;

3. Kopesa bankisi, lolenge moko na bondimi ya Moboti mpona ezali ntina ete basali ya kobatela Bana mpe bato ya mosala balandela mitindo, mibeko ya leta mpe lolenge ya kosala makambo na program. Badiketer, basupervizer, mpe bato misusu oyo bazali na mokumba ya kopusa kolanda mibeko mpona kopesa nkisi lolenge esengeli. Esengeli mpe bamona ete basali misusu oyo bazali naino na boyebi makasi te ya lolenge ya kopesa nkisi lolenge leta endimi baleka na fomatio ya koyekola mitindo yango. Bankisi oyo epesami na Bacentre ya Bobateli ya Bana, na bandako ya bagroupe ya mabota, mpe baprogram ya Bobateli ya Bana esengeli esalema lokola monganga yalobi to alobi te (soki basombi yango na pharmacie to na OTC). Esengeli bankisi nyonso bakopesa ezala na makomi ya moboti/mobateli, oyo eloni ete ye andimi bapesa nkisi wana mpe bankisi nini esengeli. Esengeli bankisi ewuta na monganga ya kolongono mpona Mwana nyonso esengeli. Esengeli mitingo ya monganga elobela ntina ya nkisi, nkisi nini, esengeli kopes ndenge nini, mpe mpona ngonga nini esengeli kopesa;
4. Kosukisa mpe koyanola makambo ya mbalakata nsima ya ballergie ya bilia esengeli kozala na mibeko ya kolandela yango, kolambela bilia mpe kokoma na bilia, kosalela bilia, kopetola mpe kodesinfector, kokende kosala nzela, mpe koyeba basymptomi. Esengeli mpe kozala na ebongiseli ya mbalakata mpona ballergie ya bilia mpona Mwana nyonso oyo azali na ballergies
5. Kotonga mpe bisika ya libateli, mpe kotalela mpe komonela libateli ya likama oyo ekoki kopusa mabe ya nzoto lokola kura, mai ya nzoto, ambouteillage ezali esika malamumu mpona Bana soki ebongiseli elandelami na mibu na bango mpe esengeli elandeli esalema mpe bazala na biloko ya kosakana libanda, bakiti ya ndako, mpe biloko misusu esengeli. Elandeli ya malamumu esalemaka mpe ata soki ezali ntango ya kolala. Bongama mpe pekisa Bana bakende bisika nyonso mpona koluka makambo;
6. Kosukisa Syndrome ya koningisa Mwana bebe, mpasi makasi ya mutu, mpe monyokoli ya Mwana endimbolami mpona babeteli/balakisi nyondo oyo bazali kosala mosala na Bana mpe bato oyo baye kosunga babateli/balakisi mpe bavonlontaie, esengeli bazwa fomatio ya ndenge nini kosusika syndrome/monyokoli ya trauma ya mutu, koyeba basymptomi na ya syndrome/monyokoli ya trauma na mutu ya Mwana, koyekola nini kosala soki Mwana azali kolela, koningana makasi, mpe koyekola lolenge nini cerveau ya Mwana ekolaka wuta bobebe ti bomwana.
7. Ebongiseli ya koyeba nini kosala ngonga ya mbalakata soki likambo esalemi, to likambo esalemi mpona moto asali yango eseneli ezala na mitindo ya evakuatio, kokende esika mosusu, -kobatama esika moko mpe kozala na konfinema, esengeli basali na bavalontaire baleka fomatio ya nini kosala ntango ya likambo ya mbalakata, ndenge nini kosolola mpe kozongana na mabota, ndenge nini kotambwisa makambo, mpe bobateli ya Bana bebe mpe Bana mike, Bana oyo bazali na bibosono, mpe Bana oyo bazali na bamaladi ya ntango nyonso: mitindo elobi ete esengeli Esika nyonso ya Kobatela Bana ezala na ebongiseli mpona mbalakata. Moto nyonso Oyo azali kosala na Esika ya Kobatela Bana, mosali nyonso ya bobateli mpe eteyelo ya liboso (ECE),

esengeli ayeba nini akosala ngonga ya likambo ya mbalakata, mpe ndenge nini kolandela ebongiseli mpona Bana bazala na libateli soki likambo ya mbalakata ekoyi. Makomi ya ebongiseli esengeli ezala na mitindo ya nini kosala mpona evakuatio, kokende esika mosusu, kobatama esika moko mpe kozala na konfinema, kosolola mpe kozongisa libota esika moko, mpe ebongiseli mpona Bana bazali na bamposa misusu;

8. Kosimba mpe kobomba mosika bankisi to bilolo ya likama mabe oyo ekoki kosala likama ya monene soki ezali kati na bato ezali elokolo nyonso ezali pwazon to ezali na pwazon, mpe ekoki kopusa likambo ya monene koleka. Ekoki kokota nzoto ya moto na nzela ya zolo, na mposo ya nzoto, na kosimba yango to kolia to komela yango. Soki moto azali kosalela yango te, esengeli biloko nyonso ya likama mabe ezala na manzanza ya kokangama to na batiroir ya kokangama to na chambre oyo Mwana akoki te kokota to kofungola.
9. Esengeli kozala na bokebi ntango ya kokumba Bana na motuka (soki esengelami) lokoa endimbolami mpona babateli mpe basali nyonso ya kolanda mibeko mpe mitindo ya leta, mibeko ya program, mpe insurance. Mibeko ya kokumba Bana esengeli elobela kokumba Bana malamau na motuka kowuta mpe kokenda bisika, kozwa Bana na ndako mpe kozongisa bango, mpe kokende kosala nzela ya kosakana. Esengeli mibeko mpe elobela na libateli ya Bana pene ya mituka, lokola kozwa to kozongisa Bana, na baparking, to esika nyonso oyo mituka ezali kotambola;
10. Kopesa lialisi ya liboso mpe kosekwisa bato na reanimation ya cardio-pulmonaire (CPR) ezali mobateli oyo ayekoli ntina, nini kosala mpe mikumba ya kopesa lialisi ya liboso to CPR na Mwana bebe to Mwana. Ya lisusu ezali ndenge nini kosunga Mwana soki eloko ekangani ye na mongongo. Bacertificat ya malamau ekoki kozwama kaka na nzela ya fomatio mpona; mpe
11. Kotalela mpe kolobela makambo ya soki moto azali kosala makambo ya Monyokoli to Bosundelo ya Bana ezali soki emonani lokola kolongono ya Mwana to libateli na ye ya nzoto, ya mutu mpe ya moto ezali na likama to basangisi nzoto na makai na ye, bapekisi ye biloko ya ntina ya bamposa na ye to bakoki kobatela ye mosika na yango te. Moto nyonso oyo bamoni ete ezali lokola azali konyokola mpe/to kosundela Bana oyo bazali kati ya misala ya bobateli na ye na esika oyo basali bazali mpona ngonga ntuku mibale na minei (24) na moko, mpe mikolo nsambo (7) na mposo esengli kopesa lapolo ya likambo yango Esengeli mosali azwa mokand elobi ete lapolo yango esalemi.

H. Basali nyonso ya Kobatela Bana, balakisi mpe badirekter oyo bazali moko na bobateli ya Bana (kasi te bato ya libota oyo bazali kobatela Bana) esengeli bazala ata mwa na bapoints ya etape ya liboso Basali nyonso ya Kobatela Bana, balakisi mpe badirekter oyo bazali moko na bobateli ya Bana (kasi te Bato ya Libota oyo Bazali kobatela Bana) esengeli bazala baleka na fomatio ya Departema, oyo ezali na, mwa, makambo ya Bana bazali na bamposa ya sipesiale, bazangi ndako, mpe ata mwa mitindo ya kolongono na libateli lokola esengelami na mibeko ya leta (45 C.F.R § 98.41):

1. Kosukisa mpe kolandela bamaladi ya kotangolama;
 2. Kosukisa Syndrome ya Kufa ya Bana ya Mbalakata mpe lolenge ya Kolala Malamu;
 3. Kopesa bankisi, elongo moko na mitindo ya bondimi ya baboti;
 4. Kosukisa mpe koyanola makambo ya mbalakata lokola allergie ya bilia;
 5. Libateli ya ndako mpe bisika ya ndako; mpe koyeba bisika nini ekoki kopusa likama lokola kura, mai ya nzoto, ambouteillage;
 6. Kosukisa Syndrome ya Kufa ya Bana ya Mbalakata, Monyokoli ya Mutu ya Mwana mpe Monyokoli ya Bana;
 7. Ebongiseli ya mbalakata mpe eyano ya mbalakata soki likambo esalemi to moto apusi likambo esalema;
 8. Kosimba mpe kobomba mosika bankisi ekoko kosala likama ya monene soki ezali kati na bato;
 9. Ebongiseli ya nini kosala ntango ya komem Bana na motuka (soki esengelami);
 10. Kopesa lialisi ya liboso mpe kosekwise bato na reanimation ya cardio-pulmonaire (CPR); mpe
 11. Komona mpe kosala lapolo ya Monyokoli mpe Bosundelo ya Bana.
- I.** Kaka Baboti to bato oyo bapesi bango nguya ya kosalela moto bakoki kolongola Mwa(ba)na na Esika ya Bobateli ya Bana.
- J.** Esengeli bato nyonso oyo bakoki kolongola Mwana na Bisika ya Bobateli esengeli bazala na mikanda na mikanda ya Bobateli ya Bana.
- K.** Mibeko misusu mpona babateli esengeli te bazala na licence (kasi te bato ya libota oyo bazali kobatela Bana) lokola esengelami na mibeko ya leta (45 C.F.R. § 98.42).
1. Ndimba Departema esala ata visit moko na mbula mpona kososola kolongono mpe libateli. Departema ekoki mpe kotalela babateli ya Bana oyo esengeli te bazala na licence nsima ya kozwa lapolo to kofunda, mpe bakosala etalelo ya kolongono mpe libateli, bakoki kosala yango na ata soki te na liyebisi na Departema..
- Soki basengi, pesa mikanda nyonso elobi ete Bana bazali kozwa Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana bazali na mibu esengeli mpe bazwi bavaccin nyonso mpe balandeli mibeko nyonso ya Maine ya kozwa vaccin, lokola elobelami na Cendre ya Departema ya Kolandela Bamaladi (CDC). Esengeli kozela mikolo ntuku libwa (90) epesama na baboti ntango bazali kosala nini esengelami mpona kokokana na mibeko ya kozwa vaccin. Esengeli te Bana oyo bazali kozwa bobateli na kati na ndako na bago moko balandela mitindo ya kozwa vaccin

L. Mibeko misusu ya bozangi ya kozala na licence mpona Mosali ya Bobateli ya Mwana (kasi te bato ya libota oyo bazali kobatela Bana)

1. Ntango ya aplikatio na Mosali ya Bobateli ya Mwana na ndako, esengeli Departema eyebisa Mosali ya Bobateli ya Mwana oyo azali na ndako mibeko ya leta, bakoki komona ye lokola mosali ya Moboti mpe na lisengeli ete esengeli kofuta ye, mpe akoki mpe kofuta mpako. Mosali ya Bobateli ya Mwana ya InHome azali lokola mosali ya ndako kati na Mibeko ya Mosala Malamu (FLSA) mpe ekoki kosenga kolanda mibeko ya FLSA. Mosali ya Bobateli ya Mwana oyo azali na ndako ekotya elembo na kontra ya Mosala mpona kondima ete ye ayoki makambo oyo.
2. Ntango ya aplikatio ya program na Moboti, esengeli Departema eyebisa Moboti na makomi makambo ya Mobateli ya Bana oyo azali na ndako:
 - a. Bazali na mokumba ya kolanda mibeko ya FLSA;
 - b. Talo ya Moboti ntango mosusu ekoki te kokokana na oyo esengelami; mpe
 - c. Mpona kolandela mibeko ya Mosala na Leta bakoki kosala na mokumba ya kofuta mbongo ya Mosali ya Bobateli ya Mwana oyo azali na ndako lokola esengelami na Talo ya Zando.
3. Esengeli kopesa Departema mokanda na elembo oyo elobi ete Moboti basosoli mpe bandimi makambo ekomami awa likolo.

M. Bozangi Makoki to Kosukisa Kozwa Lifuti ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana

1. Babateli ya Bana oyo bazali na bondimi na Departema mpe bakokani na mibeko oyo Lifuti ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana epesi mpona Baboti oyo bazali kozwa Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana mpe esengeli Moboti bapona Babateli ya Bana mpona kolandela kozwa Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana liboso ya mikolo zomi na mibale (12) na manaka kasi liyebisi esengeli te). Soki Mosali ya Bobateli ya Mwana azali kodefa Departema mbongo, mpe kofuta ya koleka ya program;
 - a. Bamonaki Mosali ya Bobateli ya Mwana na makambo ya mabe to ya lokuta ya oyo etali Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana to baprogram misusu ya leta;
 - b. Mosali ya Bobateli ya Mwanaazwi basanction ewuti na Departema, to

- c. Mosali ya Bobateli ya Mwana azalaki na Kontra ya Bondimi oyo Departema esukisaki ntina ya oyo:
- i. Liyebisi ya Departema elobi ete basukisi certificat ya Mosali ya Bobateli ya Mwana, bakati yango, to balongoli yango;
 - ii. Kotalela Mabe Makambo ya Misala ya Bobateli ya Bana na faktire ya Bobateli ya Bana;
 - iii. Kosala diskriminatio na Moboti oyo azali kozwa Bokitisi Talo ya Bobateli Bana kati ya lisungi mpe/to esosolami;
 - iv. Bozangi ya Mosali ya Bobateli ya Mwana ya kopesa bafaktire na ngonga malamumu, ata soki Departema ameki kosunga Mosali ya Bobateli ya Mwana;
 - v. Kobuka mibeko ya kontra ya Bondimi;
 - vi. Kozanga kozala bomoko na mibeko oyo ezali kati ya Kontra ya Bondimi;
 - vii. Soki mosali azongisi te Kontra ya Mosala oyo ye atye elembo kati na mikolo ntuku misato (30) ya manaka ata soki Departema asengi yango;
 - viii. Moto oyo azali kopesa lisungi ya Kobatela Bana mpe azali te na licence mpona Departema esukisa yango, ebotele rando to baboyi kopesa certificat to licence; to
 - ix. Moto oyo azali kopesa lisungi ya Kobatela Bana mpe azali te na licence to certificat oyo ezali na mibeko misusu ya kolanda mpona Departema esukisa yango, ebotele yango to baboyi kopesa certificat to licence oyo ezali na mibeko misusu ya kolanda; to
 - x. Moto oyo azali kopesa bobateli kasi azali moto ya libota te mpe azali te na licence ya mosala ya Bobateli ya Bana oyo ezali te bomoko mpona kosala visit ya kolongono na libateli. Kozanga kozala bomoko na mibeko elingi koloba ete babenge mbala mibale (2) to baluki kosala visit mbala mibale (2) kasi Mosali ya Bobateli ya Mwana ayambi telephone te to abongisi visit te.
2. Mosali ya Bobateli ya Mwana oyo bamoni bango kosala to koloba lokuta esengeli kotinda likambo yango na Unite ya DHHS mpona Kolandela Fraud na bomoko na 22 M.R.S. § 13.

SEKTIO 10: BOSUKISI MOSALA

A. Moboti Azali Kosukisa Misala ya Bobateli ya Bana

1. Moboti akoki kosukisa misala ya Bobateli mpona Mwana na ye soki Mosali ya Bobateli ya Mwana andimi te Moboti bamona Mwana ntango nyonsi balingi, kasi te soki tribunal moto elobi esengeli kosukisa komona Mwana. Moboti akoki kosukisa misala ya bobateli ya Mwana soki emonani ete kobuka mibeko ya licence/certificat ezali kosalema mpe monyokoli/bosundelo ezwami na etalelo ya Departema. Soki

Moboti ayebisi Departema makambo ya mabe ezali kosalema na Mosali ya Bobateli ya Mwana bakokomisa yango polele. Balapolo nyonso ya esosolami na ya elandelo ezali na sitewebya boponi ya Bobateli ya Bana <https://childcarechoices.me/>.

B. Departema Asukisi Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana mpona Moboti

1. Departema ekosuisa Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana soki:
 - a. Moboti akosi na makambo ya makoki na ye;
 - b. Moboti oyo azali kozwa Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana azali lisusu kofanda na Maine te;
 - c. Bakitisi mbongo oyo ezali mpona Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana;
 - d. Mbongwana ya proram ya leta oyo esalemi na mibeko ya sika, na bomoko na Mibeko ya Elandeli ya Administratio;
 - e. Mbongwana ezali kati na ebongiseli ya leta mpona CCDF to na mibeko misusu, soki balobeli polele na ekateli yango; mpe
 - f. Mosali ya Bobateli ya Mwana apesi baboti liyebisi ete Bobateli ya Mwana ekosuka ntango ya ngonga esengelami mpona suki ya mi(mo)sala ya bobateli ya Bana ezali koya.
2. Esengeli Departema:
 - a. Epesa Ba(mo)boti makomi ya liyebisi mwa mikolo zomi na mibale (12) liboso ya mokolo ya bosukisi;
 - b. Ebomba bakopi nyonso ya bosukisi ya Bobateli ya Bana na mikanda ya Baboti;
 - c. Esengeli makomi ya liyebisi ya bosukisi ezala na:
 - i. Mokolo ya bosukisi;
 - ii. Ntina ya bosukisi;
 - iii. Mibeko oyo esungi bosukisi;
 - iv. Ndimbola ya bosengi ya baboti (na kokoma) mpona kosenga ekutanelo na Departema mpe/to Boyoki ya Administratio; mpe,
 - v. Kopesa ngonga oyo ekutanelo mpe/to boyoki ya Administratio esengeli kopesama, mpona bobateli ya Bana esalema.
 - d. Pesa Mosali ya Bobateli ya Mwana kopi ya bosengi ya bosukisi oyo ewuti na baboti;

- e. Mosali ya Bobateli ya Mwanaazwi basanction ewuti na Departema, to
- f. Mosali ya Bobateli ya Mwana azalaki na Kontra ya Bondimi oyo Departema esukisaki ntina ya oyo:

C. Liyebisi ya Bosukisi

Moboti, Mosali ya Bobateli ya Mwana, Mosali ya Kesi mpona Mwana oyo azali na bobateli ya Departema, oyo mosali ya kesi aponi mpona kosukisa Bobateli ya Bana esengeli bapesa Departema, liyebisi ya bosukisi mpona mikolo zomi na mibale (12). Liyebisi ekoki kolobama mpe misomiso, ata to na telefone.

1. Esengeli Baboti bapesa Mosali ya Bobateli ya Mwana makomi ya liyebisi kati na mikolo zomi na mibale (12) ya manaka liboso ya kosukisa Misala ya bobateli ya Bana. Esengeli Departema ezwa kopi ya makomi ya liyebisi.
2. Baboti oyo bakoki te kopesa Mosali ya Bobateli ya Mwana makomi ya liyebisi mpona mikolo zomi na mibale (12) mpona koyebisa ye ete esengeli kosukisa lisungi ya Bobateli ya Bana ekosenga Moboti bafuta Mosali ya Bobateli ya Mwana mpona mokolo nyonso ya bobateli kati ya mikolo zomi na mibale (12) ya manaka oyo mikolo wana ezali pamba.
3. Soki moboti akoki te kopesa liyebisi, Departema ekofuta Mosali ya Bobateli ya Mwana mpona mokolo nyonso oyo bapesi ye liyebisi te mpe kaka mpona mikolo oyo Moboti bazali na moto te mokolo wana. Departema ekofuta Moboti te.
4. Soki Departema efuti Mosali ya Bobateli ya Mwana ntangi libota akoki te kopesa liyebisi, departema ekofuta te moto mosusu oyo bakozwa mpona bobateli ya Mwana mpona Mwana wana to mpona ntango mosusu.
5. te kati ya makambo kati na, “Bosukisi ya Bobateli ya Mwana na Moboti,” esengeli Moboti batika Mosali ya Bobateli ya Mwana malamu to Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana ekoki kolandelama na Mosali ya Bobateli ya Mwana mosusu.
6. Bakoki kolongola makomi ya liyebisi mpona mikolo zomi na mibale (12) ya bosukisi soki moboti na Mosali ya Bobateli ya Mwana bandimi kosala bongo.
7. Liyebisi ya Departema ya bosukisi na telefone, mail to na email ekozala nde oyo ebandi mikolo ya zomi na mibale (12) ya liyebisi ya bosukisi.

SEKTIO 11: FAKTIRE MPE KOFUTA

Talo ya zando mpona Babateli ya Bana ezali kopesama na Departema to na lolenge mosusu oyo Administratio mpona Bana na Mabota (ACF) emoni esengelami mpe ekosolama bambula nyonso misato (3) mpona kososola ete talo epesami ezali malamumu mpona mosala ya kobatela Bana mpona mabota oyo bazali na mbongo mingi te. Babateli ya Bana bakopesa faktire mpe nsima Departema ekofuta talo ya bobateli ya Bana na nzela oyo:

- A. Bana ya mibu ya kokende lekol oyo bakomi na mibu mitano (5) liboso to na mokolo ya Octobre 15, kasi te soki bayebisi Departema ete Mwana wana akokende te lekol kasi mibu ya Mwana ekozala na faktire;
- B. Congé ya Moto Abatelaka Bana Mpo mosala ya Kobatela Bana ekobaka kosalema, na eleko ya basanza zomi na mibale (12) (sanza ya Yambo kino ya Yambo), Departema ekofuta Moto Abatelaka Bana mpona: bacongé ya leta ya bazheure ntuku minei (40) ya fomatio, mpe kino na bangonga tuku mitano (50) ya congé ya Moto Abatelaka Bana ndenge mobeko ya etuka ezosenga yango (45 C.F.R. § 98.45)
- C. Lifuti nyonso ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana oyo bakofuta na Mosali ya Bobateli ya Mwana ekozala kaka mpona Bobateli ya Bana oyo epesami kati na mikolo ya ebandeli mpe ya nsuka oyo endimami na Mokanda ya Mbano;
- D. Lifuti ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana ekopesama na Babateli ya Bana nyonso oyo bakokani na lolenge ya remboursement mpe ekozala na ngonga boni oyo basali mosala ya Bobateli ya Bana;
- E. Soki Mosali ya Bobateli ya Mwana azali na mobeko oyo esengi lifuti ya mbala moko, talo ya registrema, to talo ya aplikatio, moboti akozwa nde mokumba ya batalo wana.
- F. Basali ya Bobateli ya Bana oyo baleki Vino ya mibale (2) ya Kalite ya Banzela ya Maine to koleka nivo wana bakokani mpona kozwa lifuti moke ya kobakisama; mpe
- G. Babateli ya Bana oyo bazali kopesa lisungi ya kobatela Bana na mikolo ya Lundi ti Vendredi kati na bangonga ya 6h ya pokwa to 6h ya ntongo mpe ngonga nyonso na bansuka ya mposo, bakoki kozwa mwa lifuti mosusu ya kobakisama oyo ekopesama na Departema.

H. Nzela ya Kopesa Faktire

1. Esengeli Mosali ya Bobateli ya Mwana alandela mikanda ya kosalela faktire ya Departema.
2. Departema ekofuta te Mosali ya Bobateli ya Mwana oyo apesi te faktire kati ya mikolo ntuku motoba (60) ya manaka na mikolo oyo Departema epesi.

3. Mosali ya Bobateli ya Mwana akozala na, akosimba mpe akopesa na Departema ngonga nyonso basengi makambo ya koya ya Bana; mpe esengeli babateli babomba makambo yangpo mpona mwa bambula misato (3).
4. Esengeli Mosali ya Bobateli ya Mwana apesa reci mpona kozwa lifuti na Moboti mpe abomba bareci na mikanda ya biro mpe abatela makambo nyonso ya koyamba mbongo mpona mwa mibu misato (3).
5. Esengeli Baboti na Babateli ya Bana batya elembo na motango ya koya ata mwa bamposo nyonso.
6. Esengeli makomi ya motango ya koya ezala ndenge moko na faktire ya Mosali ya Bobateli ya Mwana.

I. Kofuta mpona Mwana oyo Azali na Kesi ya Libateli ya Polele, Bakesi ya Libateli ya Bana ya Bana ya Likama , mpe baoyo na Bobateli

Soki Departema to Mosali ya Kesi ya Ekolo ya Leta esengi Mosali ya Bobateli ya Mwana abomba esika mpona klia oyo andimami mpona Bokitisi Talo ya Bobateli Bana, kasi Moboti akoki te kokende ekutanelo mokolo esengelamaki, Departema ekofuta Mosali ya Bobateli ya Mwana mpona bamposo mibale (2) ya mosala ya kobatela Bana lokola ekomami na Mokanda ya Mbano.

J. Ngonga ya Kofuta

Soki faktire ya Mosali ya Bobateli ya Mwana ezali na ata libunga moko te mpe epesami na Departema na ngonga esengeli kati ya kontra ya bondimi, Departema ekofuta Mosali ya Bobateli ya Mwana kati na mikolo ntuku mibale na moko (21) ya manaka.

K. Kosukisa Bofuti

1. Ntango Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana mpona Moboti esuki, Departema ekofuta te Mosali ya Bobateli ya Mwana koleka mokolo ya bosukisi kasi te soki Moboti basengi Boyoki ya Administratio kati na mikolo zomi (10) ya liyebisi ya bosukisi.
2. Soki Mosali ya Bobateli ya Mwana asukisi lisungi ya Bobateli ya Bana mpona Mwana, Departema ekofuta te Mosali ya Bobateli ya Mwana mpona lisungi ya bobateli ya Bana oyo ezali kopesama na Mwana koleka mokolo ya bosukisi ya bobateli ya Bana.
3. Soki kontra ya bondimi kati na Departema na Mosali ya Bobateli ya Mwana esuki, lifuti moko te ekokende esika ya Mosali ya Bobateli ya Mwana mpona lisungi nyonso ya kobakisama too talo misusu ekoya nsima.
4. Soki licence ya Mosali ya Bobateli ya Mwana to Certificat na ye ya Makoki na Maine ekomi expire, lifuti moko te ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana ekokende na misala ya bobateli oyo epesami na Mwana soki licence ekomi expire mpe liboso ya

mokolo oyo Mosali akozwa licence to certificat ya sika, soki akoki kozwa yango.

SEKTIO 12: LIFUTI YA MALAMU TE

Soki moboti to Mosali ya Bobateli ya Mwana azwi matomba koleka oyo eengelamaki, elingi koloba ete lifuti moko ya mabe esalemaki.

A. Lifuti ya Ndambo mpe Lifuti ya Koleka

1. Soki lifuti ya mabe esali ete matomba moko efutami, elingi koloba ete lifuti ya ndambo esalemi.
2. Soki lifuti ya mabe esali ete matomba ya koleka efutami yango nde elingi koloba ete lifuti ya koleka esalemi.
3. Departema ekoyeba nini kosala kati na nini esengelami na bomoko na mibeko ya sektio oyo soki lifuti ya mabe esalemi.

B. Kofuta Ndambo

1. Departema ekososola libunga ya Biro ya Administratio mpona kesi na kesi. Esengeli Departema ekoma liyebisi ya libunga ya administratio mpona moboti to Mosali ya Bobateli ya Mwana kati na mikolo ntuku misato (30) ya manaka ya mokolo oyo bafutaki Mosali ya Bobateli ya Mwana.

C. Kofuta ya Koleka

Kofuta ya koleka ekosalema te soki matomba yo efutami ya koleka kati na Moboti mpe na talo esengelaki kofuta ezali nse ya badollars zomi (\$10).

D. Mabunga oyo Esalemi na Baboti na Babateli

1. Kofuta ya koleka oyo ezali foti ya libunga ya Administratio te ekomonana lokola foti na Moboti to Mosali ya Bobateli ya Mwana.
2. Kofuta ya koleka oyo esalemi na Moboti ekoki kozala, kasi esuki te na:
 - a. Mabunga esalemi nsima ya koloba makambo ya lokuta; mpe
 - b. Mabunga esalemi nsima ya kolakisa makambo ya lokuta.
3. Kofuta ya koleka oyo esalemi na Mosali ya Bobateli ya Mwana ekoki kozala, kasi esuki te na mabunga oyo esalemi na:
 - a. Koloba makambo ya solo te na oyo etali licence, mibu ya Bana, to makoki misusu ya kozala Mosali ya Bobateli ya Mwana;
 - b. Kolobela makambo ya solo te na oyo etali bozalani ya Bobateli ya Bana ya Mwana to esika oyo Bobateli ya Mwana ezali kopesama;

- c. Koloba makambo ya solo te na oyo etali makambo ya ndako;
 - d. Kosala crime, lokola kozwa mbongo mbala mibale nsima kokosa ete checque ya liboso ebunganaki te ebebaki;
 - e. Koloba makambo ya mabe ya talo to ya koya ya Mwana; mpe
 - f. Maloba nyonso ya lokuta mpona misala ya Bobateli ya Bana oyo ezali kofutama.
4. Kofuta ya koleka ekomonana lokola likambo esalemi na Moboti mpe na Mosali ya Bobateli ya Mwana mpona ete soki Moboti mpe Mosali ya Bobateli ya Mwana basali makambo epusi Kofuta ya Koleka.
 5. Departema ekososola soki lifuti ya koleka ezali libunga oyo ewuti na bilembeteli ya makambo na bomoko na mibeko oyo. Kofuta ya koleka ekolandelama soki Moboti to Mosali ya Bobateli ya Mwana alobeli makambo ya lokuta na makambo etali bokokanu, matomba to kosenga lisungi.
 6. Soki Departema emoni ete Moboti to Mosali ya Bobateli ya Mwana alobi makambo ya lokuta, bakoki kotinda kesi na Biro ya Esosolami ya Fraude ya DHHS na bomoko na 22 M.R.S. § 13 mpe Departema ekoki kolandela likambo ya koloba makambo ya lokuta na Moboti mpe/to bobateli ya Bana.
 7. Ekateli ya nsuka ya kolobela makambo ya lokuta ekosalema kaka kati na ekateli ya Boyoki ya Administratio, na tribinal to kaka Boyoki ya Administratio moto akoki kolongogola yango soki Moboti to Mosali ya Bobateli ya Mwana asengi. Kozanga kosenga Boyoki ya Administratio elingi koloba ete balongoli yango.

E. Kalkul ya malamumu te ya Lifuti

1. Lifuti ya malamumu te ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana ekosalema na kalkul ya kotalela lifuti ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana ntango ya matomba ya sanza ya aplikatio mpona lifuti ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana oyo esengelaki bafuta soki basalaki kalkul ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana malamumu te. Bikeseni kati ya lifuti ya malamumu ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana mpe talo ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana ekofutama na sanza esengeli kofuta Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana.
2. Bakalkul ya sanza ezali kosalema basanza nyonso mpona kososola lifuti. Talo ya mobimba ya bakalkul ya lifuti ya sanza ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana ekozala lifuti ye net ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana ya lifuti ya talo ya ndambo/koleka.

3. Soki bafuti te matomba ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana, esengeli kofuta yango kati na mikolo ntuku na motoba (60) ya manaka wuta mokolo ya libunga, kasi te soki nini esengelami mpona kosala kalkul ya lifuti ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana ezali te to ezwami te. Soki Moboti to Mosali ya Bobateli ya Mwana azali na kofuta ya koleka, boni ya lifuti ya ndambo ekozala mpona kobakisama na kofuta ya koleka mpe mbongo nyonso oyo etikali na lifuti ya ndambo ekofutama na moboti to Mosali ya Bobateli ya Mwana.
4. Lifuti ya malamumu te ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana ekobongisama ata soki kesi ya Moboti ezali ya kokangama to ya polele, Esengeli koyebisa Moboti mpe Mosali ya Bobateli ya Mwana ekateli oyo ezwamaki.
5. Kozongisa mbongo ya koleka ekosalema na mokolo ya liboso ya sanza nsima ya sanza oyo kofuta ya koleka esalemaki.
6. Kozongisa mbongo ya lifuti ya koleka na Biro ya Administratio esengeli esalema na mokolo ya liboso ya sanza oyo eleki mokolo oyo epusaki lifuti ya koleka esalema, kasi te soki liyebisi ya kosala ndenge mosusu epesami.
7. Soki Departema ekoki te kosala nini esengelami nsima ya komona likambo wana mpe kobongisa nini epusaki kofuta ya koleka mpona kosukisa matomba misusu ya kolela esalema nsima ya retard, oyo ekomonana lokola libunga ya Biro ya Administratio.

F. Mokumba ya kozongisa mbongo

Soki moboti moto asali libunga, esengeli moboto afuta lifuti ya koleka. Soki moboti azali na mokumba ya lifuti ya koleka, Departema ekosenga faktire ya kobongisa libunga na mokolo na 30 to ya 60 soki Moboti bakoki te kofuta Nsima, Departema ekoki kosenga bongo esengeli kozongisa. Soki Mosali ya Bobateli ya Mwana moto asali libunga, esengeli Mosali ya Bobateli ya Mwana afuta kofuta ya koleka. Soki Mosali ya Bobateli ya Mwana moto apusi kofuta ya koleka nde kozongisa mbongo ekoki kosalema na Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana mpona sanza oyo ekoya, soki Mosali ya Bobateli ya Mwana asengi te Moboti bafuta mbongo ya likolo mpona kozipa kobunga mosolo nsima ya lifuti ya koleka.

G. Liyebisi ya Lifuti ya Koleka

1. Bato oyo bazali na mokumba ya lifuti ya koleka bakozwa makomi ya liyebisi elobeli kofuta ya likolo.
2. Makomi ya liyebisi ya kofuta ya koleka Departema ekontindama na adresi oyo eyebani ya Moboti mpe/to babateli, na nzela ya Misala ya Boite Postal ya U.S.

3. Makomi ya liyebisi ya kofuta ya koleka esengeli ezala na:
 - a. Nkombo ya bato oyo bazali na mokumba ya kozongisa mbongo;
 - b. Adresi ya nsuka ya moto;
 - c. Boni efutami ya koleka;
 - d. Ngonga ya lifuti ya koleka;
 - e. Maloba ya lifuti ya koleka esengeli kofuta yango nyonso kati na mikolo ntuku misato (30) na manaka libooso y akozwa liyebisi;
 - f. Ndimbola ya ntina nini lifuti ya koleka esalemaki;
 - g. Mokumba ya kozongisa mbongo ekosalema na bokitisi ya lifuti ya Mosali ya Bobateli ya Mwana (soki esengelami);
 - h. Mokumba ya kozongisa mbongo na faktire (soki esengeli);
 - i. Mokumba ya kozongisa mbongo na Misala ya Mpako ya Revenu ya Maine (soki esengeli);
 - j. Ntomo ya Boyoki ya Administratio mpe Ntomo ya Kotelemela; mpe
 - k. Boponi ya lolenge ya kozongisa mbongo.

1. Soki Mosali ya Bobateli ya Mwana azali na mokumba ya kozongisa mbongo ya lifuti ya koleka, esengeli koyebisa Moboti liboso ya kobakisa talo ya bokitisi ya bobateli ya Bana mpe Mosali ya Bobateli ya Mwana akoki te kopesa foti na Moboti mpona kofute oyo etikali.

H. Lolenge ya kozongisa mbongo

1. Departema ekomona ndenge nini kobongisa lifuti ya koleka mbala moko to na ndenge mosusu ya noki.
2. Soki Mosali ya Bobateli ya Mwana andimi te koyamba lifuti nyonso mbala moko mpe azali naino kozwa lifuti ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana, Departema ekokitisa lifuti ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana na ntuku mibale (20%) ya lifuti ya sanza mpona Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana ti ngonga oyo lifuti ya lkolekanyonso ekozonga.
3. Kozwa matomba ya bokitisi ekosalema soki balobeli te likambo ya Boyoki ya Administratio.
4. Makomi ya kosenga Boyoki ya Administratio na likambo ya Lifuti ya koleka na

Departema kati na mikolo ntuku misato (30) ya manaka. Makomi wana ekotikala makambo esengeli kobongisa ti ngonga oyo Boyoki ya Administratio ekopesa ekateli.

5. Soki Mosali ya Bobateli ya Mwana azali te kozwa lifuti ya Bokitisi Talo ya Bobateli ya Mwana, Departema ekomeka kozwa lifuti ya koleka kati na nzela moko ya noki mpe na banzela nyonso esengeli kati na mibeko mpe na program ya lifuti ya koleka.
6. Soki Moboti to Mosali ya Bobateli ya Mwana akoki te kolandela ebongiseli ya kozongisa mbongo, Departema ekoki kopusa mibeka, mpe kosala nini bamoni ezali malamumu mpona kozwa mbongo wana.
7. Soki Moboti andimi te kofuta mbongo mbala moko mpe azali naino kati ya Bokitisi Talo ya Bobateli Bana, Departema ekoki kondima ebongiseli ya kozongisa mbongo na Moboti ti ntuku mibale (20%) ya talo ya kodefafa basanza nyonso ti mbongo nyonso ekozonga.

SEKTIO 13: BOYOKI YA ADMINISTRATIO

- A. Soki Departema epimi moto lisungi, to bakitisi kozwa lisungi to basukisi kozala na ye na program moto waza azali na ntomo ya kosenga boyoki ya biro ya leta. Komisaire apesi nguya na Divisio ya Boyoki ya Administratio mpona kolandela makambo ya biro ya leta ya boyoki. Biro ya leta ya boyoki esengeli esalema na bomoko na Mibeko ya Elandeli ya Administratio mpe mibeko ya koyoka ya leta.
- B. artema ekopesa makomi ya liyebisi kati na mikolo ntuku misato (30) ya manaka na bato nyonso oyo baboyi lisungi, kasi esengeli kosala yango na mikanda ya Departema.
- C. Ntango nyonso, liyebisi ya kowangana moto lisungi esengeli ezala na ntomo ya Moboti to Mobateli mpona kokoka kotelemela yango.
- D. mbo oyo esengeli te ezala boyoki ya biro ya leta ya kati ya kopima lisungi:
 1. Esengeli kopesa Departema mokanda na elembu oyo elobi ete Moboti basosoli mpe bandimi makambo ekomami awa likolo.
 2. Lisungi oyo esengami ezali te kati ya misala ya Departema to oyo program endimbolami;
 3. Departema ezali lisusu na mbongo te; mpe
- E. Soki bapimi bosengi ya mosala, moto akoki kosenga yango lisusu na ngonga nyonso esengeli.
- F. Esengeli Departema ezala na bakopi ya liyebisi boboyi nyonso.
- G. Soki esengeli kokata, kosukisa, to kokitisa misala, Departema ekopesa makomi ya liyebisi na Ba(mo)boti ata mwa mikolo zomi na mibale (12) na manaka liboso ya mokolo ya kosala nini esengeli.

- H. Kokoma liyebisi ya kolandela, kosukisa to kokitisa misala esengeli ezala na:
1. Mokolo ya kosala likamob yango;
 2. Likambo oyo Departema to biro elingi kosala;
 3. Ntina ya likambo esengeli kosala;
 4. Ntina ya mibeko mpe mitindo oyo ezali ntina mpona likambo balingi kosala; mpe
 5. Ndimbola ya ntomo ya moto ya kosenga ekutanelo na mobately mpe/to na biro ya leta ya koyoka.
- I. Ngonga oyo esengeli ekutanelo mpe/to koyoka esalema mpona misala.
- J. Makambo ya kosala oyo esengeli ezala mpona kosukisa, kokata mpe kokitisa misala esengeli ezala na biro ya leta ya boyoki:
1. Kokitisa, kobongwana to kosukisa misala ya bongwana ya program ya leta oyo esalemi kati na mibeko, na bomoko na Mibeko ya Elandeli ya Administratio;
 2. Kokitisa to kosukisa misala oyo ewuti na mbongwana na mbula to ebongiseli ya misala ya Porgam ya Fonds ya Kobatela Bana mpe ya Developema to baprogram misusu ya leta to mibeko misusu soki bapekisi ekateli eyokana na bato nyonso;
 3. Kompani oyo ezali kopesa liyebisi na baklia nyonso koyebisa bango ete misala ekosuka na nsuka ya ngonga mpona ete program ezali kosuka mpona mbongo ezali lisusu te, etc.
- K. Esengeli Departema ezala na bakopi ya kokata, kosukisa to kokitisa misala kati na mikanda ya baboti.
- L. Esengeli baboti basenga Boyoki ya Administratio na makomi kati na mikolo zomi (10) ya manaka nsima ya kopesa Baboti liyebisi.
- M. Misala ekolandelama ngonga nyonso koyoka ezali kosalema soki Boyoki ya Administratio ya Boyoki ya leta eyambi makomi ya liyebisi ya baboti kati na mikolo zomi (10) ya manaka.
- N. Ntango oyo ekateli ya Koyoka ezali mpona Departema, Departema ekoki kosenga kozongisa bokitisi talo ya nyonso epesaki wuta mokolo liyebisi ya kosukisa misala ebandaki ti suka na yango (epesama nsima ya ekateli ya Boyoki ya Administratio).
- O. Soki bazwi Boyoki ya Administratio ya Leta kati na ngonga oyo esengeli awa na likolo, Departema ekoyebisa Mosali ya Bobateli ya Mwana noki ete esengeli balandela mokumba na bango ti Leta ekopesa ekateli na Boyoki ya Administratio ya Leta.